

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
Кафедра міжнародного права та права Європейського Союзу

**«Україна на шляху інтеграції до Європейського
Союзу: здобутки, виклики та перспективи»**

Матеріали круглого столу

9 травня 2024 р.

ІРПІНЬ-2024

УДК 341.1

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту права,
протокол №17 від 10 червня 2024 р.*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Чернецька О. В. – к. ю. н., доцент, завідувач кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету;

Лісова К. С. – к. і. н., доцент, доцент кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету.

Анісімова М. Ф. – к. і. н., к. ю. н., доцент, доцент кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету.

Україна на шляху інтеграції до Європейського Союзу: здобутки, виклики та перспективи: матеріали круглого столу (9 травня 2024 р.). м. Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. 123 с.

У збірнику матеріалів стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих та презентованих під час проведення круглого столу кафедрою міжнародного права та права Європейського Союзу Навчально-наукового інституту Державного податкового університету 9 травня 2024 р.

Матеріали публікуються в авторській редакції.

ЗМІСТ

Анісімова М., Мухін І. Україна та безпекова солідарність країн ЄС в умовах сучасних викликів.....	5
Денисюк С. Адаптація законодавства України до права ЄС в галузі освіти іноземних студентів.....	12
Кононенко В., Чернецька О. Основні напрями інтеграції України до ЄС з урахуванням воєнної агресії росії.....	17
Лісова К. Відступи України від ряду зобов'язань, узятих відповідно до конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в умовах воєнного стану: теоретико-правовий аналіз.....	22
Фокін Я. Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу в умовах збройної агресії.....	28
Батюк Л. Роль міжнародного права у врегулюванні військових конфліктів.....	33
Голопапа В. Євроінтеграція України в умовах війни.....	36
Гулай О. Україна на шляху інтеграції до Європейського Союзу: здобутки, виклики та перспективи.....	44
Дяковський О. Захист персональних даних за національним та європейським законодавством: теоретико-правові засади забезпечення адаптації національного законодавства до права ЄС.....	49
Замота А. Стратегії та механізми забезпечення гармонізації українського законодавства з правом Європейського Союзу.....	53
Здоровко С., Мальцев С. Правовий захист прайвесі в інформаційних мережах: досвід Європейського Союзу.....	57
Іскович В. Ефективність міжнародно-правових механізмів захисту прав людини в умовах збройного конфлікту рф проти України.....	63

Король К. Прогрес України у гарантуванні прав людини під впливом інтеграції до ЄС.....	65
Магдалінова А. Правовий статус дипломатичних представництв та їх персоналу згідно з Віденською конвенцією 1961 року.....	70
Михайлова С. Проблеми адаптації національного законодавства України до принципів права Європейського Союзу.....	75
Олійник Н. Захист прав біженців та внутрішньо переміщених осіб.....	79
Панфілова Ю. Євроінтеграційні стратегічні напрямки розвитку транспортної сфери України.....	82
Пуртов М. Правові аспекти міжнародної безпеки в контексті збройного конфлікту в Україні.....	87
Світлична О. Відносини між Європейським Союзом і Україною	92
Скрипець В. Концептуальні засади гармонізації законодавства України із ACQUIS ЄС: теоретико-правовий аналіз.....	95
Смірнов Є. Політичні принципи, верховенство права і зовнішня політика, як основа поглиблення відносин між Україною та Європейським Союзом.....	99
Станіславов А. Роль міжнародних договорів у процесі інтеграції України до Європейського Союзу: аналіз та перспективи.....	104
Чернець В. Україна на шляху інтеграції до Європейського Союзу: здобутки, виклики та перспективи.....	109
Ютовець О. Євроінтеграція як шлях до зміцнення демократії та верховенства права в Україні.....	112
Ющенко А. Гармонізація законодавства України та Європейського Союзу: сутність та особливості.....	117

Марина АНІСІМОВА,
кандидат історичних наук,
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет
Ігор МУХІН,
кандидат філософських наук, доцент,
Державний податковий університет

УКРАЇНА ТА БЕЗПЕКОВА СОЛІДАРНІСТЬ КРАЇН ЄС В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Геополітичне сьогодні характеризується новими викликами у сфері міжнародної безпеки. З них до найбільш явних та гучних за своїм проявом проблем належать такі як міжнародний тероризм, посилення наркотрафіку, можливе розповсюдження зброї масового знищення й трансформації у сфері міжнародного права, а з лютого 2022 року ще й нова війна. Як би її не класифікували фахівці різних галузей знань – як агресивну, повномасштабну, загальноєвропейську, гібридну чи навіть третю світову, – ясно одне: вона зруйнувала світовий правопорядок, який міжнародній спільноті вдалося створити колосальними зусиллями після другої світової війни для підтримання відносної стратегічної стабільності.

В умовах війни РФ проти України, що вже третій рік поспіль руйнує нашу державу, а також отрує життя європейцям, видається доцільним не лише визначити нові безпекові виклики, що постали перед всіма акторами міжнародного права, але й уважніше вивчити їх характер та зв'язок з проблемами забезпечення національної безпеки. При цьому варто пам'ятати, що найбільш небезпечними, як не дивно, є навіть не гострі проявлені, а саме їх протилежність – нові латентні виклики, що і стають з часом підґрунтям для вибухових економічних, соціальних і політичних трансформаційних подій.

Зупинимося на двох ключових моментах:

1 – конфлікті між «м'якою десуверенізацією» країн–членів ЄС, як одній з ключових ознак процесу одержавлення Євросоюзу та бажанням

долучення до ЄС, як міфічного образу–символу стабільності й безпеки, достатку й еліти;

2 – доволі оперативній скоординовій роботі, спрямованій на підвищення обороноздатності, яка знайшла свій прояв у тому, що ЄС розпочав трансформацію, віддавши пріоритет саме військовому, а не якомусь іншому (економічному чи цивільному) напрямку. Подібна динаміка спостерігається також і з боку НАТО, який сьогодні перемістив фокус своєї уваги з експедиційно-цивільного виміру діяльності на завдання щодо колективної оборони, визначені статтею 5 Вашингтонського договору[1].

Важливість першого чинника в контексті питання, що аналізується, стає зрозумілою, якщо пригадати характерні ознаки держави, як суб'єкта МП (зокрема таку, як суверенітет), та специфіку побудови і функціонування інституційної системи ЄС.

У країнах–членах ЄС, що й досі існують у стані формально структурованих традиційних «держав–націй», з таким критерієм державної суверенності, як публічна влада у двох його проявах – апарат управління та апарат примусу, – відбуваються суттєві зміни, а саме: зменшується роль центрального державного апарату управління за рахунок перерозподілу частини його повноважень на користь наднаціональних інституційних структур. Паралельно цьому йде процес появи нових форм державно–територіального устрою зі схильністю до внутрішнього виокремлення й утворення автономій. Це фактично засвідчує тенденцію десуверенізації, існування якої підкріплюється й аналогічними перетвореннями, що відбуваються з апаратом примусу держав, стосовно якого ЄС також зробив ряд важливих кроків, починаючи з розбудови Європейської політики у сфері безпеки та оборони (ЄПБО) *, яка стала одним з трьох стовпів ЄС і закінчуючи прийняттям «Стратегічного компаса», – першої спільної стратегії ЄС у сфері безпеки та оборони та іншими заходами, про що детальніше далі.

Європейський Союз, як втілений у життя «проект Об'єднаної Європи», має на меті створення реальної геополітичної протизваги США, Китаю і Росії шляхом пошуку альтернативних і ефективних форм здійснення влади (наддержавної – в конкретно розглядуваному випадку). А от наскільки його формат (перелік владних інституцій, правовий механізм їх функціонування, тощо), створений при його заснуванні 6-ма державами-фундаторами, придатний (навіть з урахуванням певних перетворень, що вже відбулися), для задоволення сучасних потреб 27-х нинішніх країн-членів однозначно сказати важко. Практика сьогодення (нещодавні страйки на кордонах з Україною фермерів Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії та Болгарії)** демонструє суттєві розбіжності, й навіть відверте несприйняття населенням цих та інших країн ЄС рішень «європейських бюрократів» з Брюсселя, що зобов'язують їх вирощувати груші та яблука за якимось загальним стандартом та втручаються в національні традиції деяких країн. Таке невдоволення підживлюється роздратуванням на те, що ці бюрократи потрапляють на свої посади без участі народу (не шляхом народного голосування), бо їх обирають національні уряди. Але поряд з цим очевидним фактом є те, що бажання інших країн (України, Молдови, Грузії), які ще не є членами цього «елітного європейського клубу гравців», долучитися до нього не згасає.

Отже, варто наголосити, що процес євроінтеграції для більшості держав-претендентів на членство в ЄС призводить до поступової, „м'якої” їх десоверенізації. (втрати частини своїх суверенних прав). Це засвідчує, що Європейський союз активно розбудовує власну наддержавну форму суверенітету, прагнучи зайняти в глобалізованому світі місце одного з консолідованих геополітичних гравців. І Україні, як претенденту на членство в ньому, варто це враховувати.

Другий чинник – доволі оперативна скоординована робота, спрямована на підвищення обороноздатності – є, на відміну від першого, в умовах війни з усією очевидністю проявленим і безпосередньо пов'язаним з безпековою

солідарністю країн ЄС як між собою, так і щодо України, так само як і з першим фактором, який ми вже розглянули.

Зауважимо, що позиція України у контексті загальноєвропейської безпеки ще до початку війни ґрунтувалася на тому, що розвиток і зміцнення Європейського Союзу поглиблюють загальноєвропейську безпеку в усіх її вимірах. Це підтверджено положеннями Угоди про асоціацію з ЄС[2], активізацією її співпраці з окремими агентствами ЄС, такими як Європейське оборонне агентство, Європол, Євроюст, Європейське агентство прикордонної і берегової охорони (Frontex) і показниками Звіту про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2015–2020рр. Зокрема останні зафіксували найбільший (порівняно з загальним показником – 54% від запланованого) прогрес у виконанні плану заходів саме за напрямками «Політичний діалог, національна безпека та оборона» (89%), а також «Юстиція, свобода, безпека, права людини» (85%) [3].

Історично склалося так, що шлях ЄС до інституції безпеки та оборони не був прямим чи передбачуваним. Система безпеки країн Західної Європи, яка вибудовувалася після Другої світової війни, потрапила у залежність від США у військово-технічній сфері, бо забезпечення обороноздатності ЄС було функцією НАТО. Саме Альянс за допомогою засобів ядерного стримування забезпечував гарантії захисту від будь-якої загрози (Західній) Європі, тобто європейська інтеграція в оборонній сфері з самого початку була замкнена на завданнях і цілях євроатлантичної інтеграції. І це дається взнаки й досьогодні. А оскільки країни Східної Європи тепер теж – складова частина ЄС, то така залежність поширилася й на них.

Нинішня ситуація з забезпеченням європейської безпеки до того ж ускладнюється ще одним показником – відсутністю єдності серед лідерів європейських столиць країн ЄС щодо: по–перше, механізму створення єдиної європейської армії у поєднанні з питанням про можливість уникнення додаткових витрат, які вони вимушені сплачувати ще й на НАТО; по–друге,

формату створення європейського оборонного союзу; по-третє, єдиної узгодженої оцінки з боку держав ЄС щодо загроз власній безпеці, оскільки на це істотно впливає їх географічне положення. Перелічені фактори, попри численні попередні намагання та предметні ініціативи ЄС, блокують йому можливість здобути статус впливового актора у сфері безпеки та оборони.

Проте нова ситуація з безпекою в Європі, що склалася після початку війни РФ проти України, змусила європейців взяти на себе більшу відповідальність за безпеку на континенті. У 2022 році ЄС зробив нову спробу віднайти спільний знаменник безпекових інтересів держав-членів, прийнявши першу спільну стратегію ЄС у сфері безпеки та оборони – «Стратегічний компас». Кожний з 4-х його напрямів (відповідно названих «Діяти», «Убезпечити», «Інвестувати» та «Співпрацювати з партнерами») містить конкретні пропозиції [4]. Вони, зокрема, стосуються створення «модульних» сил швидкого реагування з сухопутними, повітряними й морськими компонентами; посилення координування та стратегічних комунікацій між державами щодо відвернення гібридних загроз, забезпечення кіберзахисту, а також безпеки та оборони в космосі; розвитку інновацій та зменшення залежності членів ЄС від технологій і промисловості інших держав.

Детальніше розглянемо останній блок «Стратегічного компасу» присвячений співпраці з партнерами. В ньому ключова увага сфокусована на НАТО, адже більшість держав ЄС є одночасно членами Альянсу. Крім цього, компас визначає в якості однієї з цілей Союзу посилення співпраці з регіональними організаціями, а саме з Африканським союзом та ОБСЄ. Серед основних держав-партнерів документ називає США, Норвегію, Велику Британію та Канаду. Передбачено також, що співпрацею будуть охоплені й інші держави, зокрема, в ньому згадані Україна, Грузія та Молдова. В цілому документ спрямований на перетворення ЄС у реального глобального актора у сфері безпеки та оборони. При цьому зазначається, що істотним викликом може стати питання уникнення дублювання зусиль ЄС та НАТО.

Видається важливим зауважити, що для ЄС першою можливістю реалізувати задеклароване у «Стратегічному компасі» його прагнення зайняти у міжнародному співтоваристві місце глобального актора у сфері безпеки та оборони стала ситуація з більш ніж піврічним зволіканням США щодо прийняття рішення стосовно виділення військової допомоги Україні. Саме в цей період невизначеності й наростання загрози російського прориву українського фронту ЄС цілком адекватно зреагував на гостру потребу проявити себе в якості ключового суб'єкта, здатного взяти на себе відповідальність за надання дієвої фінансової і військової підтримки Україні й проявити колективну безпекову солідарність з нею [5].

Насамкінець зауважимо, що Російська агресія проти України виразно проявила наявність у європейському безпековому правопорядку суттєвих недоліків таких, як: порушення його засадничих норм, наявну конкуренцію між його інституціями, слабший ніж передбачалося військовий потенціал. Разом з тим вона сприяла консолідації колективного Заходу навколо надання допомоги Україні, а також перегляду європейськими державами, з огляду на зазначений контекст, власних оборонних бюджетів і привернула увагу до поточного стану справ у військовій сфері. Все це дозволило країнам ЄС досягти колективних домовленостей, ефективність яких розкрила не тільки потенціал спільних дій партнерів у безпековій сфері, але й наголосила на важливості пошуку гнучких підходів до питань безпеки й до того ж продемонструвала значення мережевих структур, регіональних і субрегіональних об'єднань або ж *ad hoc* коаліцій для гаран-

тування безпеки і миру в майбутньому. Однак ми переконані, що навряд чи доцільно поспішати з висновками про те, що незабаром більші інституційні формати будуть витиснутими меншими чи неформалізованими. Це зумовлюється не лише необхідністю постійної та глибокої координації спільної політики у різних сферах, прямо чи опосередковано пов'язаних з питаннями безпеки та оборони, але й у здатності генерувати й

демонструвати значний потенціал ймовірним суперникам, інакше кажучи, забезпечувати їх ефективне стримування.

Список використаних джерел

1. Північно–атлантичний договір URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text (дата звернення: 08.05.2024)

*) Детальніше див.: Natalia Karpchuk European Union Security Policy: Historical Retrospection // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. – 2017. – №1. – С.14–22 URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/35/27> (дата звернення: 08.05.2024)

***) Детальніше див.: Фермери страйкують по всій Європі, а поляки блокують кордон з Україною, і в усьому винне українське збіжжя. Знову? Знову URL: <https://zaborona.com/fermery-strajkuyut-po-vsij-yevropi-a-polyaky-blokuyut-kordon-z-ukrayinoyu/>

2. Угода про асоціацію між Україною з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 08.05.2024)

3. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2015–2020 URL: www.kmu.gov.ua/aa-implementation-report-2015-2020-ukr-final (дата звернення: 08.05.2024).

4. Ухвалення «Стратегічного компасу» Європейського Союзу URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/ukhvalennya-stratehichnoho-kompasu-yevropeyskoho-soyuzu> (дата звернення: 08.05.2024).

5. Польська К. Спеціальний саміт ЄС: чи виділять Україні 50 мільярдів євро URL: <https://www.dw.com/uk/specialnij-samit-es-ci-vidilat-ukraini-50-milardiv-evro/a-68140236> (дата звернення: 08.05.2024).

Світлана ДЕНИСЮК,
доктор політичних наук, професор,
Державний податковий університет

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄС В ГАЛУЗІ ОСВІТИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Інтернаціоналізація вищої освіти є дуже важливою для України як з політико-економічної, соціальної, культурної, так і з правової точок зору. І одна з важливих форм інтеграції нашої держави, зокрема, у європейський освітній простір – це навчання іноземних студентів. Відомо, що це вагома складова наповнення бюджету університету, громади, і, в кінцевому рахунку, держави, яка в сучасних умовах шукає різні канали фінансових надходжень тощо.

Однак існує низка питань, які заважають оптимізувати цей процес і залучити значну кількість іноземців на навчання в українські заклади освіти. Зокрема, розв'язанню таких бар'єрів повинно стати поглиблення адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (ЄС), що стане ґрунтом змін у підходах залучення іноземних студентів до навчання, їх супровід та всебічна підтримка.

Загалом базовими нормативно-правовими актами з питань адаптації законодавства України до законодавства ЄС є Концепція Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затверджена Верховною Радою України від 21 листопада 2002 р. [1], та Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р. [2], що має за мету реалізацію державної політики та пріоритетних напрямів створення сучасної правової системи України, удосконалення регуляторної діяльності органів державної влади та запровадження єдиної системи планування, координації та контролю роботи із законодавчого коригування.

Стосовно навчання у закладах вищої освіти іноземців та осіб без громадянства, то ці процеси регулюються Законами України «Про вищу

освіту», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про закордонних українців», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», постановою Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 р. № 729 «Питання здобуття вищої освіти деякими категоріями осіб», наказом Міністерства освіти і науки України від 01 листопада 2013 р. № 1541 «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 25 листопада 2013 р. за № 2004/24536, наказом Міністерства освіти і науки України від 02 грудня 2019 р. № 1498 « Про затвердження Порядку встановлення квот для здобуття вищої освіти іноземцями та особами без громадянства в межах обсягів державного замовлення відповідно до міжнародних договорів України», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 10 лютого 2020 р. за №153/34436 та ін.

З одного боку, всі процеси, пов'язані з навчанням іноземних студентів, детально прописані у законах, указах, постановах. Крім того, кожний університет зацікавлений у навчанні іноземних студентів. Однак, їх кількість могла б бути набагато більшою. Скільки ж іноземців сьогодні здобуває освіту в Україні? Відповідно до інформації з Єдиної державної електронної бази, станом на 1 січня 2024 р. в українських університетах на основній формі навчання здобувало освіту 34462 іноземних студенти. До 24 лютого 2022 р. було понад 84 000 іноземних громадян. Найбільше було студентів із Китаю, Індії, Азербайджану, Марокко, Нігерії, Туреччини, Туркменістану, Грузії, рф, Ізраїлю та ін. Проте, згідно із результатами дослідження, під час воєнного стану лише 15 % іноземних студентів навчаються в Україні [3].

Чому іноземці обирають українські заклади вищої освіти? Згідно з дослідженням: через помірну вартість навчання і проживання (38 %), якість освіти (25%) та бажання навчатися в Європі (18%). Найпопулярнішим джерелом інформації про можливість навчання в Україні є рекомендація друзів. Так, 46 % опитаних іноземних студентів дізналися про навчання в Україні від друзів та родичів, які вже здобували освіту в українських вишах.

Іншими джерелами інформації є освітнє агентство, інтернет та соцмережі, посольства України, освітні виставки. Результати дослідження свідчать, що найпопулярнішими аргументами для іноземців на користь навчання саме в Україні є такі: 38% відмічають помірну вартість навчання та проживання в гуртожитках; 10% відповіли, що дипломи визнаються на їх батьківщинах; 6% вбачають легкий доступ до вищої освіти [3].

Проте іноземні студенти стикаються під час підготовки, вступу і навчання в українських університетах з низкою проблем. Це й недобросовісні посередники у цьому процесі, проблеми із відсутністю договорів між державами про взаємне визнання дипломів, культурна та психологічна адаптація, різниця у змісті освітніх програм, мовні питання. І, звичайно, воєнний стан та корупція.

Звичайно, нині до України взагалі складно потрапити з Азії чи Африки через відсутність прямого авіасполучення. Іноземним студентам доводиться приїздити в Україну через треті країни й оформляти транзитні візи. Чимало з них походять з держав підвищеного міграційного ризику, а їм важко відкрити як шенгенські візи, та й візи інших держав. Дуже прискіпливо до видачі дозволів цим студентам ставляться держави, з якими межує Україна. Це Молдова, Румунія й Польща. Це є бар'єром для потенційних абітурієнтів, адже й повноправні студенти часто не можуть отримати візи [4].

Сьогодні стало можливим вступати до українських вишів дистанційно, мінімізуючи бюрократію. Досить оптимальною може бути Єдина міжвідомча інформаційна система щодо набору іноземних вступників до закладів вищої освіти, що зробить систему вступу прозорою. Поки неможливо проаналізувати всіх охочих приїхати до України для здобуття освіти. Нині можна розглядати лише тих, кому університет вже оформив запрошення. Завдяки такій електронній платформі стане зрозуміло, скільки іноземних вступників звернулося до українських університетів, кому оформлено запрошення, видано візу, скільки іноземців вступили до конкретних закладів освіти. В результаті, це повинно зменшити міграційні ризики та допомогти

виявити прогалини у реалізації цього напрямку. Нині іноземець може отримати тільки два запрошення від українських вишів. Ці обмеження були запроваджені тому, що поки неможливо чітко простежити шлях кожного студента. Тим часом у США, абітурієнт може отримати запрошення одночасно від десяти вишів. Нова Єдина міжвідомча інформаційна система щодо набору іноземних вступників до закладів вищої освіти також повинна дати змогу отримувати декілька запрошень, і шлях кожного студента буде очевидним через онлайн систему [4].

Проте залишаються актуальними питання психологічної адаптації іноземних студентів, організації їх проживання та юридичного супроводу. Звичайно, університети беруть на себе ці функції. Проте, ще на етапі вибору спеціальності, університету, поселення, оформлення документів виникає у них потреба у підтримці. Тут можуть допомогти громадські організації, які мають гарну репутацію, досвід у роботі з іноземцями і широкі контакти з зарубіжними партнерами.

Як слушно зазначала професорка Лариса Удовика, довіра суспільства до громадських організацій позитивно впливає на сприйняття інформації, яку вони поширюють, спонукає до співпраці, підтримки та поширення цінностей демократії, верховенства права [5, с. 232]. Однією з таких громадських організацій є «Т.К.Р. Фонд», який став прикладом системної організації роботи із іноземними абітурієнтами та студентами. Голова організації Рабаді Бшер Саддам запропонував низку ініціатив, які варто якнайшвидше реалізувати для підтримки бюджету держави.

На мою думку, певні університети і громадські організації, співпрацюючи з МОН України, можуть стати центром для отримання допомоги, супроводу та консультацій іноземних студентів. Така громадська організація може проводити юридичні консультації, організовувати культурні заходи, підтримувати всебічно іноземних студентів. Досвід країн західної Європи демонструє, що такий супровід повинен бути системним, а підтримка має реалізовуватись на різних рівнях. Освіта повинна бути

доступною для представників різних націй і народів, а така інтернаціоналізація приведе до розвитку як всіх учасників цього процесу, так і до процвітання регіонів і країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України № 228-IV від 21 листопада 2002. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 3. Ст. 12.

2. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України 1629-IV від 08 бер. 2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. Ст. 367.

3. Іноземні студенти в Україні під час війни (2022-2023). Міністерство освіти і науки України. *Український державний центр міжнародної освіти*. URL: <https://studyinukraine.gov.ua/uk/international-students-in-ukraine-during-wartime-2022-2023/>

4. Луканська А. Щоб зберегти іноземних студентів, виші розвивають академічну мобільність та програми подвійних дипломів. *Голос України*. 11 травня 2023. URL: <http://www.golos.com.ua/article/370733>

5. Удовика Л. Г. Напрями впливу громадських організацій на правову культуру громадян як основу становлення громадянського суспільства в Україні. *Запорізькі правові читання: Матеріали щорічної міжнародної науково-практичної конференції*. 19–20 травня 2020 року. С. 230-232.

Валерій КОНОНЕНКО,
доктор юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет
Олена ЧЕРНЕЦЬКА,
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС З УРАХУВАННЯМ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ

Воєнний конфлікт та анексія Криму підкреслюють важливість для України реформування та впровадження європейських стандартів в різних сферах, включаючи демократію, права людини, правовий порядок та економічний розвиток. Інтеграція в Європейський Союз може забезпечити країні не лише підтримку та захист у воєнний період, але й можливість співпраці з європейськими партнерами для зміцнення внутрішньої стабільності та розвитку. Такий аналіз є ключовим для розуміння шляхів подолання кризи та забезпечення майбутнього розвитку України в контексті євроатлантичних інтеграційних процесів.

Основні напрями інтеграції України до Європейського Союзу визначені Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженою Указом Президента України від 12 січня 2015 р. Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Відповідно до зазначеної Стратегії, уперед здійснюватиметься за такими векторами:

- вектор розвитку передбачає забезпечення сталого прогресу країни, проведення системних реформ і підвищення рівня життя громадян;
- вектор безпеки означає гарантування безпеки держави, бізнесу та громадян, захист інвестицій та приватної власності;
- вектор відповідальності включає створення гарантій доступу до якісної освіти, медичної допомоги та інших послуг для всіх громадян незалежно від їхніх особистих характеристик;

- вектор гордості відображає взаємне повагу та толерантність у суспільстві, а також пишність за досягнення своєї держави, культури та історії, яка займає достойне місце серед світових лідерів, сприяє розвитку талантів і приваблює найкращих фахівців з усього світу [1]. Ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом надала Україні засіб та напрямок для реформ. Виконання умов цієї Угоди відкриває шлях Україні до повноправного членства в Європейському Союзі. Згідно з Копенгагенськими критеріями, встановленими для держав-членів ЄС, успішна інтеграція України в ЄС передбачає відповідність трьом основним критеріям.

1. Політичні критерії: гарантування стабільних інститутів, які забезпечують демократію, верховенство права, права людини, а також повагу та захист прав меншин.

2. Економічні критерії: наявність діючої ринкової економіки та здатність конкурувати та пристосовуватися до ринкових сил у ЄС.

3. Критерії *acquis* ЄС: здатність узяти на себе та успішно виконувати зобов'язання членства, включаючи прийняття та реалізацію політичного, економічного та валютного законодавства ЄС [2].

Згідно з Програмою інтеграції України до Європейського Союзу, основні напрями досягнення відповідності копенгагенським критеріям наступні.

1. Демократія та верховенство права: охоплює розвиток судової системи, законодавство, а також нормативне регулювання прокурорського нагляду та управління судами. Важливою є також належна матеріально-технічна база, включаючи приміщення судів та інформаційні системи.

2. Права людини і захист національних меншин включає законодавство про громадянство, статус державної мови, міграційну політику та приєднання до міжнародних конвенцій.

3. Економічна політика: передбачає обмеження макроекономічних ризиків, підвищення продуктивності виробництва, розширення бази економічного зростання та підготовка до приєднання до ЄС.

4. Здатність виконувати зобов'язання, що випливають із членства в ЄС: це робота у таких сферах, як внутрішній ринок, економічні та бюджетні питання, політика розвитку галузей, якість життя, охорона навколишнього середовища, інновації, юстиція та внутрішні справи, зовнішня політика.

Кожен з цих напрямків передбачає широкий спектр конкретних заходів для забезпечення виконання зобов'язань, пов'язаних з членством України в Європейському Союзі [3].

Програма інтеграції України до Європейського Союзу визначає основні напрями для досягнення відповідності копенгагенським критеріям. Вона акцентує на важливості розвитку демократії та верховенства права, захисту прав людини і національних меншин, економічної політики та здатності виконувати зобов'язання ЄС. Кожен напрямок включає ряд конкретних заходів для досягнення цих цілей. Програма покликана сприяти змінам та реформам у всіх сферах життя України з метою наближення до стандартів Європейського Союзу.

Натомість, як бачимо, в програмі надано загальний перелік напрямків, але не визначено конкретні заходи або стратегії для досягнення цих цілей. Це може ускладнити реалізацію програми та оцінку її ефективності.

Також має місце брак інформації про ресурсне забезпечення: програма не враховує фінансові та людські ресурси, необхідні для реалізації запланованих заходів. Без достатнього фінансування та кадрового забезпечення програма може залишитися на папері.

Ще одним недоліком є відсутність врахування інтересів громадськості: програма може бути більш успішною, якщо враховуватиме погляди та інтереси різних суспільних груп. Без широкої підтримки громадськості реалізація програми може зіткнутися з опозицією та викликати конфлікти.

Крім того, недостатня увага приділена соціальним аспектам: програма зосереджена переважно на економічних та правових аспектах, проте вона може бути більш комплексною, враховуючи соціальні питання, такі як боротьба з бідністю, безробіттям та соціальним виключенням.

Отже, для досягнення успіху програма має бути більш конкретною, забезпечити достатнє ресурсне забезпечення, враховувати інтереси громадськості та уважати соціальні аспекти розвитку країни.

Серед основних напрямів інтеграційного процесу в Україні заявлена адаптація законодавства до європейських стандартів, що включає захист прав людини та зближення з сучасною європейською системою права. Це сприятиме розвитку різних сфер активності громадян, політичному та економічному розвитку держави, а також забезпечить підвищення рівня добробуту громадян [4, с. 59].

Так, Угода про асоціацію передбачає що правозахисна система України повинна відповідати встановленим вимогам. Згідно з ч. 2 ст. 1 Угоди, її цілями є, серед інших, співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод [5]. У 1997 р. Україна приєдналася до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що призвело до зобов'язання України привести свої законодавчі акти у відповідність з цією Конвенцією та втілювати її принципи і стандарти в практичній діяльності органів держави з метою забезпечення належного рівня захисту прав і свобод людини [6, с. 3]. Як пише М. Саракуца, забезпечення дотримання та захисту прав людини є необхідною складовою міжнародного співробітництва, що підтверджується Європейським Союзом, де принцип дотримання прав людини став основним у функціонуванні його інститутів та органів [7, с. 80].

Враховуючи воєнну агресію росії, основні напрями інтеграції України до Європейського Союзу набувають ще більшої важливості та актуальності. Перш за все, необхідно продовжувати зусилля в сферах демократії, верховенства права та захисту прав людини, щоб забезпечити стабільність і

безпеку в умовах конфлікту. Другим важливим напрямом є зміцнення економічних зв'язків та підтримка економічної стабільності, щоб зробити Україну менш залежною від зовнішніх впливів та загроз. Крім того, необхідно активно працювати над поглибленням співробітництва в сфері безпеки та оборони з країнами ЄС та міжнародними партнерами для зміцнення обороноздатності та детермінації відстоювати територіальну цілісність України. В цілому, інтеграція України до Європейського Союзу залишається стратегічним курсом для забезпечення її стійкості, розвитку та захисту від зовнішніх загроз.

Список використаних джерел

1. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020": Указ Президента України №5/2015 від 12.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 13.04.2024).

2. From EU Membership application to Accession Negotiations: Frequently asked questions. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR). URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/conditions-membership_en (Last Accessed: 13.04.2024).

3. Програма інтеграції України до Європейського Союзу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0001100-00#Text> (дата звернення: 13.04.2024).

4. Дорогіх О. М. Правові засади європейської інтеграції України. Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві: зб. наук. праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції., 20 березня 2020 р. Велико-Тирново, Болгарія : ACCESS PRESS, 2020. С. 54-63.

5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n204 (дата звернення: 13.04.2024).

6. Юдківська Г.Ю. Презумпція невинуватості в кримінальному процесі України та практиці Європейському суду з прав людини: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Академія адвокатури України. К., 2008. 20 с.

7. Саракуца М. О. Інституційні гарантії прав людини в Європейському Союзі. Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі. Другі юридичні читання: матеріали Всеукраїнської дистанційної наук. Конф. (26 квітня 2019 р., м. Одеса). Одеса: Фенікс, 2019. С. 80-83

Катерина ЛІСОВА,
кандидат історичних наук, доцент,
Державний податковий університет

ВІДСТУПИ УКРАЇНИ ВІД РЯДУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, УЗЯТИХ ВІДПОВІДНО ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) без перебільшення є одним із значущих правових актів у сучасному демократичному суспільстві. Конвенція, як основоположне надбання Ради Європи, виступає базою для усього масиву міжнародно-правового регулювання в частині прав і свобод людини. Її положення імплементовані в національне законодавство країн, що її ратифікували, є нормами прямої дії, до того ж мають пріоритет відносно норм національного законодавства, у випадку їх суперечності положенням Конвенції.

Україна ратифікувала Європейську конвенцію з прав людини в 1997 році. Вступила Конвенція в силу з 11 вересня 1997 року. І від того часу Україна взяла на себе зобов'язання виконувати норми щодо дотримання прав людини, передбачені Конвенцією.

Зважаючи на значення Конвенції, за умови збройної агресії РФ проти України, вкрай важливим є розуміння суті контрольного механізму,

запровадженого Конвенцією та спрямованого на захист значного кола цивільних та політичних прав.

Статтею 1 Конвенції закріплено, що Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції. З аналізу Статті 1 Конвенції можна сформулювати висновок, що держава гарантує права передбачені Конвенцією на територіях, які підпадають під юрисдикцію держави. За змістом Статті 1 Конвенції обов'язки держави поділяються на негативні та позитивні [1].

Негативні зводяться до того, що держава зобов'язана не порушувати права та свободи, передбачені Конвенцією, що знаходить своє відображення у національному контролі за державними органами та службовими особами держави, які не можуть неправомірно втручатись у права та свободи.

Позитивний обов'язок держави - гарантує кожному, хто перебуває під її юрисдикцією, ефективне використання прав і свобод та його відновлення у разі порушення.

Порушення будь-якого з цих обов'язків є самостійною підставою для відповідальності держави, але важливим у цьому аспекті є те, що притягнути державу до відповідальності за порушення конвенційних обов'язків можливо лише у випадку, якщо є підстави стверджувати, що вона мала юрисдикцію, зокрема на відповідній частині її території.

Цілком справедливим є твердження, що оскільки Конвенція покликана захищати права, які є практичними й ефективними, то порушення державою будь-якого з конвенційних обов'язків - як негативного, так і позитивного - може зумовлювати необхідність присудження за це компенсації (остання може мати різні форми та розміри, що залежатимуть, зокрема, від виду конкретного порушення, вчинення якого за конкретних обставин необхідно встановити).

Отже, виконання вищенаведених конвенційних обов'язків знаходиться у прямій безпосередній залежності від юрисдикції держави. У науковій літературі визначають територіальну та екстратериторіальну юрисдикцію.

Територіальна юрисдикція (territorial jurisdiction), тобто в межах визнаної території держави. Інакше кажучи, юрисдикція держави знаходиться у межах її кордонів, у яких забезпечує ефективний контроль на відповідній території. Екстратериторіальна юрисдикція (extra-territorial jurisdiction) – на території держави (держав), над якою держава-учасниця Конвенції або група таких держав встановили ефективний контроль або вирішальний вплив.

Отже, логічно, що держава не може вважатись такою, що здійснює юрисдикцію на певній її території (у межах її кордону), якщо ефективний контроль за цією територією перейшов до іншої держави, внаслідок здійснення нею екстратериторіальної юрисдикції.

Отже, при вирішенні питання, на яку державу покладається відповідальність за порушення конвенційних обов'язків у період воєнного стану, необхідно враховувати такі обставини як: чи втратила Україна ефективний контроль на територіях, де відбулось порушення прав та основоположних свобод людини; чи були, коли саме були, такі часові періоди, що Україна втратила юрисдикцію на територіях активних бойових дій та чи збігаються вони з періодом порушення прав та основоположних свобод людини; чи мала держава Україна у сенсі статті 1 Конвенції юрисдикцію щодо гарантування прав і свобод на тій території, на якій відбулось порушення прав та основоположних свобод людини.

Відповідно до отриманих відповідей на зазначені питання буде висновок про те, на яку з країн (та, що здійснює територіальну чи та, що здійснювала екстратериторіальну юрисдикцію) у певний конкретний проміжок часу були покладені конвенційні обов'язки щодо гарантування прав людини і основоположних свобод, на яку з країн може бути покладено відповідальність у випадку їх порушення.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод дає державам-членам право заявити про аргументоване відхилення від виконання окремих зобов'язань через особливі обставити, у тому числі через військову агресію.

Так, згідно зі Статті 15 Конвенції, під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, будь-яка Висока Договірна Сторона може вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом [1].

Згідно Конвенції сама по собі надзвичайна обставина, якою для України безумовно є запровадження воєнного стану, є необхідною, але не достатньою умовою для відступу держави від своїх зобов'язань.

Відступи не допускаються, коли йдеться про порушення фундаментального права на життя, а також катування, рабство або покарання за рамками закону.

Процедурно країна, що вирішила відступити від зобов'язань, має поінформувати Раду Європи про застосовані заходи (положення, від яких вона відступила), і про причини, що спонукали до такого рішення.

Перше повідомлення про тимчасовий відступ від Конвенції Україна зробила ще у червні 2015 року в період Антитерористичної операції (АТО). Відступ діяв в Донецькій і Луганській областях, Автономній республіці Крим. Відтоді Україна регулярно уточнює перелік прав від захисту яких вимушена тимчасово відступити [2].

Розширили перелік обмежень після повномасштабного вторгнення РФ 2022 року, [листом від 28 лютого](#) постійний представник України повідомив про відступ від пункту 3 статті 4 (Заборона рабства і примусової праці), статей 8 (Право на повагу до приватного і сімейного життя), 9 (Свобода думки, совісті і релігії), 10 (Свобода вираження поглядів), 11 (Свобода

зібрань та об'єднання), 13 (Право на ефективний засіб правового захисту), 14 (Заборона дискримінації), 16 (Обмеження політичної діяльності іноземців) Конвенції, від статті 1 (Захист власності), 2 (Право на освіту) Додаткового протоколу 11, статті 2 Протоколу 4 до Конвенції (Свобода пересування) [1].

Необхідність відступу від цих справ обґрунтували введенням воєнного стану, та відповідно можливістю військового командування вживати заходів, передбачених ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», в результаті яких можуть бути обмежені вище наведені права та свободи [3].

Надалі, після кожного указу Президента України про продовження воєнного стану, постійний представник України подавав повідомлення про подовження зазначених у листі від 28 лютого 2022 року відступів.

Останнє оновлення відбулося у квітні 2024 р. Україна відновила свої зобов'язання, щодо захисту деяких прав від яких відійшла раніше Повідомлення постійного представника України від 04 квітня 2024 року лише повторює зміст попередніх повідомлень, за виключенням відкликання відступу пункту 3 статті 4, статей 9, 13, 14, 16 Конвенції. Тобто, Уряд скасував раніше заявлений відступ від деяких прав [1].

Раду Європи повідомлено про відступ від таких прав, як право на повагу до приватного і сімейного життя, свобода вираження поглядів, свобода зібрань та об'єднань (Статті 8, 10, 11 Конвенції); свобода пересування (Стаття 2 Додаткового протоколу до Конвенції №4); захист права власності, право на освіту, право на вільні вибори (Статті 1, 2, 3 Додаткового протоколу до Конвенції № 11) [1].

Відступи України випадок не унікальний. Рада Європи неодноразово отримувала від держав-учасниць сповіщення про відступ від засад Конвенції через надзвичайні обставини. Таку заявку подала наприклад Великобританія на початку 1970-х рр. через терористичні загрози, у 2016 р. – Туреччина

через спробу державного перевороту. Через пандемію Covid-19 у 2020 р. надійшли такі звернення від десятків країн.

Але заявка Україна дещо відрізняється від інших. Відкликання зобов'язань України не звичне у тому контексті, що це лише другий випадок, який стосується збройного конфлікту між країнами-членами Ради Європи. Раніше це зробили Туреччина у 1980 р. через державний переворот, Вірменія у конфлікті з Азербайджаном у 2020 р.

Сьогодні в умовах війни в Україні порушуються права як ніколи. Українців турбує, перш за все, питання не допустити зловживання держави в умовах відступу України від ряду зобов'язань, узятих відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в умовах воєнного стану. У будь-якому разі у громадян України залишається можливість відстоювати свої права через ЄСПЛ, навіть якщо держава повідомила про тимчасовий відступ від захисту прав і свобод на своїй території.

Сподіваємось, що баланс між правами людини та обов'язками держави буде відновлений і права громадян України не будуть порушуватись.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами). (Європейська конвенція з прав людини). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 18.04.2024);
2. Щодо відступу від зобов'язань за Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/shchodo-vidstupu-vid-zoboviazan-za-konventsiiieu-pro-zakhyst-prav-liudyny-i-osnovopolozhnykh-svobod> (дата звернення: 20.04.2024);
3. Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні. URL:

<https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 20.04.2024).

Ярослав ФОКІН,
кандидат юридичних наук,
Державний податковий університет

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

На сьогоднішній день, під час війни, українське суспільство вважає, що інтеграція з Європою є стратегічним напрямком розвитку країни. Європейська інтеграція розглядається як процес реформ у всіх сферах життя, що поєднує економічний розвиток з високим рівнем соціального захисту, особистою безпекою і демократичними свободами. Це ідеал, до якого прагнуть українці. Тому, дослідження сутності і змісту європейської інтеграції України у нових умовах є актуальним, а також пошук шляхів і правових засобів для її досягнення є важливими. Інтеграції економік держав і політичного союзу, введення спільного громадянства та забезпечення безпеки між державами-учасницями на міжнародному рівні є безперечно важливими і детально розглянутими у науковій сфері, але розглядаючи питання європейської інтеграції України важливо звернути увагу на адаптацію, гармонізацію законодавства України до Європейського Союзу та їх теоретико-правові засади.

Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 є нормативною основою, що забезпечила початок процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС, серед інших актів.

Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу відповідно до вищезазначеного закону - це процес приведення законів

та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*. Мета цього процесу полягає в досягненні відповідності правової системи України *acquis communautaire*, враховуючи критерії, які ставить Європейський Союз до країн, які мають намір приєднатися до нього. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є важливою складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики [1].

Аналізуючи установчі договори ЄС, можна дійти висновку, що саме вони активно користуються терміном «гармонізація». Так проаналізувавши Договір про функціонування ЄС [2] можна зазначити наступне, що поняття «гармонізація» характеризує процес приведення законодавства у відповідність до норм права ЄС, що відбуваються в межах Європейського Союзу та є статутним обов'язком виключно держав-членів. У свою чергу адаптація також характеризує процес приведення законодавства у відповідність до норм права ЄС, однак вона відбувається за межами Євросоюзу та стосується третіх держав у зв'язку із реалізацією ними зовнішньополітичного курсу на європейську інтеграцію [3, с. 31].

Після набуття чинності Угодою про асоціацію (УА) між Україною та ЄС (1 вересня 2017 року), розпочалося "м'яке" наближення законодавства України до права ЄС. Угода передбачала зобов'язання діяти, а не досягати певного результату, та не містила чітких вимог стосовно ступеня наближення українського законодавства до законодавства ЄС. Згідно зі статтею 51 УПС, важливим було зближення законодавства України з *acquis* ЄС, і був визначений перелік пріоритетних галузей наближення. Для реалізації цього процесу було схвалено Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС, яка конкретизувала механізм адаптації законодавства України до *acquis* ЄС [5, с. 179].

Адаптація національного законодавства до права ЄС потребує не лише професіоналізму у правотворчості, але й спеціальних знань з права ЄС та англійської мови, а також відповідного галузевого законодавства України.

Разом з тим, в Законі України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 передбачаються тільки наступні дві вимоги до нормативно-правових актів, які адаптують національне законодавство до права ЄС: 1) у преамбулі нормативно-правового акта, спрямованого на адаптацію законодавства України до положень права ЄС наводиться посилання на відповідні акти права ЄС (ч. 1 ст. 38 Закону); 2) проект нормативно-правового акта, спрямованого на адаптацію законодавства України до положень права *acquis* ЄС, вноситься з інформацією про його відповідність (постатейною таблицею відповідності) праву ЄС (ч. 4 ст. 43 Закону) [5, с. 179].

Нова Методологія розширення ЄС передбачає переговорні кластери, де 35 розділів *acquis* об'єднані у шість тематичних кластерів. Переговори за кожним кластером відкриваються лише після виконання всіх умов для відкриття всіх відповідних розділів у рамках цього кластера. Під час процесу Європейська Комісія та держава-кандидат аналізують законодавство за кожним розділом *acquis* ЄС. Метою переговорів є досягнення згоди щодо умов членства, включаючи винятки з *acquis*, які можуть бути перехідними або постійними. Процес переговорів завершується, коли держава-кандидат і ЄС досягають згоди за всіма розділами [6, с. 122].

У рамках 9-го засідання Ради асоціації Україна-ЄС, яке відбулося 20 березня 2024 року у Брюсселі, було передано звіт про виконання Угоди про асоціацію за 2023 рік. Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Ольга Стефанішина підкреслила, що Україна продовжує працювати над виконанням кроків для вступу в ЄС. Імплементация Угоди про асоціацію є ключовим інструментом у цьому процесі, дозволяючи Україні досягати економічної та правової сумісності з Євросоюзом. Звіт підготовлений Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України. Прогрес виконання зобов'язань за Угодою за 2023 рік становить 88%, збільшившись на 5% порівняно з попереднім роком. Найбільший прогрес було досягнуто у сферах інтелектуальної власності, статистики та обміну

інформацією, гуманітарної політики, юстиції, свободи, безпеки, прав людини, освіти та молоді, політичного діалогу, національної безпеки та оборони, де прогрес перевищує 90% [7].

Виходячи з усього вищезазначеного, можна зробити висновок, що успішна адаптація національного законодавства до права ЄС вимагає від України ефективної координації зусиль на шляху євроінтеграції. Це допоможе прискорити процес адаптації та уникнути можливих помилок. Необхідно пам'ятати, що успішність інтеграції України в ЄС визначатиметься політичною волею, внутрішніми можливостями вирішувати проблеми та готовністю імплементувати рішення у державній політиці. Швидкість адаптації законодавства України до права ЄС також буде залежати від ефективності взаємодії між різними українськими органами влади, а також взаємодії з інституціями ЄС та державами-членами. Необхідно забезпечити належне методичне, організаційне, кадрове та фінансове забезпечення діяльності з адаптації законодавства для успішного впровадження цього процесу.

Список використаних джерел

1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV : станом на 4 листоп. 2018 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 01.05.2024).

2. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями : Договір Європ. Союзу від 07.02.1992 р. : станом на 25 берез. 1957 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (дата звернення: 09.05.2024).

3. Яковлюк І. Адаптація і гармонізація законодавства в умовах інтеграції: проблема співвідношення. *Вісник Академії правових наук України*.

2012. № 4. С. 29–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2012_4_5 (дата звернення: 01.05.2024).

4. Риндюк В. І., Кучинська О. Ю. Юридико-технічні аспекти адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія юридична)*. 2024. № 1. С. 177–183. URL: <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-1-22> (дата звернення: 01.05.2024).

5. Реднюк В., Кучинська О. Адаптація національного законодавства до права єс: досвід держав-членів та держав-кандидатів для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Т. 1, № 82. С. 120–126. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/04/82-part-1.pdf#page=120> (дата звернення: 01.05.2024).

6. Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 09.12.2022 р. № 1155-р : станом на 13 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-p#Text> (дата звернення: 01.05.2024).

7. Опубліковано Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2023 рік. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/opublikovano-zvit-pro-vykonannia-uhody-pro-asotsiatsiiu-mizh-ukrainoiu-ta-ies-za-2023-rik> (дата звернення: 01.05.2024).

Лілія Батюк,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Світлана ДЕНИСЮК,
доктор політичних наук, професор,
Державний податковий університет

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У ВРЕГУЛЮВАННІ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

Міжнародне право покликано установити умови та правила на законодавчому рівні для збереження миру, покращення світового порядку, сталого розвитку цивілізації тощо. У свою чергу, міжнародне право обмежує право держав на ведення війни та перетворення дій суверенних держав на систему співробітництва задля досягнення спільної мети та вигоди. Поняття «співробітництво між державами» являє собою не лише досягнення миру на міжнародному рівні, але й реалізацію певних соціально-політичних ідей. Відомо, що міжнародне право ґрунтується на принципах демократії, відповідно до якого держава є рівноправним членом міжнародного співтовариства.

Проте політична практика доводить наявність військових конфліктів у світі. Зокрема, дослідницька організація International Crisis Group, згідно із даними за 2023 рік, поставила повномасштабну війну в Україні на перше місце серед десяти конфліктів [1].

Проблеми міжнародних військових конфліктів займають провідне місце в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Варто виділити наукові праці таких вчених, як Б. Бейтс, Дж. Карран, Дж. Лакофф, Дж. Томпсон. Серед вітчизняних дослідників можна виділити роботи: А. Войціховського, С. Денисенко, В. Кононенка, О. Мартинюк, Р. Примуша, Е. Степанова та інших. Однак питання залишається актуальним з огляду на наявність сьогодні війн, зокрема російсько-української.

Міжнародне право досить часто називають «міжнародним публічним правом», таким чином, відмежовуючи його від міжнародного приватного права. Між міжнародним приватним та публічним правом існує певний взаємозв'язок, обумовлений тим, що їхнім предметом є правовідносини, які виходять за межі юрисдикції однієї держави.

В той же час, міжнародне публічне і приватне право є абсолютно різними галузями. Міжнародне публічне право регулює публічно-правові відносини між суверенними державами, їх об'єднаннями та утвореними ними міжнародними організаціями. При цьому міжнародне публічне право, як система норм, існує незалежно від національного права, тобто паралельно з ним. Норми міжнародного публічного права не можуть бути прийняті однією окремо взятою державою, вони завжди виражають узгоджену волю кількох держав.

Проте міжнародне приватне право регулює приватно-правові відносини транскордонного характеру, тобто такі, чия структура ускладнена одним або кількома іноземними елементами (такими елементами можуть бути іноземний суб'єкт, об'єкт, що знаходиться закордоном, юридичний факт, який мав місце поза межами держави). Норми міжнародного приватного права складають частину національної системи права і видаються державою самостійно, погодження змісту цих норм з іншими державами не вимагається [2].

Відомо, що міжнародне право є сукупністю юридичних норм та принципів, створених шляхом спільного волевиявлення держав з метою регулювання їх взаємних правовідносин та інших правовідносин, що виникають у сфері інтересів міжнародного співтовариства. Також варто зазначити, що власне поняття міжнародного збройного конфлікту закріплене у ст. 2 Женевських конвенцій 1949 р., за якою «ним є всі випадки оголошення війни чи будь-якого іншого збройного конфлікту, що виникає між двома чи декількома державами, навіть у випадку, коли одна з них не визнає стану війни» [2].

Варто зауважити, що термін «збройний конфлікт» є ширшим за обсягом, ніж поняття «війна». Це підтверджується й вищезгаданою статтею 2, за якою норми цих документів застосовуються не лише у випадку оголошення війни, але й щодо будь-якого іншого збройного конфлікту [3, с. 73].

Проблема полягає в тому, що протягом останніх десятиліть, після заборони застосування сили і погрози застосування сили, згідно з п. 4 ст. 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй [4], держави воюють без оголошення війни. Ніхто не хоче оголошувати війну, чим одразу на весь світ заявляти, що є агресором і нести за це міжнародно-правову відповідальність. Навіть тоді, коли держава захищається від вторгнення, вона доволі часто навіть не визнає стану війни поміж нею і агресором.

Тут необхідно зауважити, що будь-яка можливість існування збройного конфлікту призводить до загрози стабільності колективної безпеки. Система колективної безпеки ООН базується на взаємодоповнюючому характері двох фундаментальних структурних критеріїв, а саме:

- 1) світ повинен сприйматися усіма учасниками системи як неподільне ціле;
- 2) агресор повинен бути ідентифікованим [3, с. 74].

Одним із фундаментальних принципів сучасного міжнародного права є принцип мирного розв'язання міжнародних спорів. Механізм мирного врегулювання спорів розвивався, щоб прийняти конкретну формулу в Розділі VI Статуту ООН і стати невід'ємною частиною глобальної системи безпеки. Глобальна безпека базується не лише на стримуванні агресії, але й на спеціальному механізмі запобігання, встановленому міжнародним правом, який вимагає від сторін будь-якого конфлікту, який може загрожувати підтримці міжнародного миру та безпеки, або намагається вирішити його шляхом переговорів, посередництва, арбітражу, судового врегулювання [5, с. 40].

Слушно звертає увагу О. Мартинюк на такий ефективний механізм забезпечення міжнародного миру, як постконфліктне облаштування

постраждалих територій та урядових приміщень. Цю відносно нову місію Ради Безпеки впровадила після завершення «холодної війни», сили ООН займаються облаштуванням постраждалих територій та місць розташування органів самоврядування. Переважно це превентивний механізм, ніж силовий [6, с. 803].

Важливо зазначити, що міжнародне право не завжди є ефективним у запобіганні війнам або їх мирному врегулюванні. Держави можуть порушувати правила, а міжнародні інституції можуть бути безсилими в їх примусовому виконанні. Однак міжнародне право залишається важливим інструментом для регулювання військових конфліктів та пом'якшення їхніх наслідків.

Таким чином, забезпечення миру та міжнародної безпеки значною мірою залежить від впливу та розвитку міжнародного права, яке об'єктивно сприяє єдності різних держав і народів, створенню універсального міжнародного правового порядку, в рамках якого здійснюється захист прав, свобод і інтересів людини, об'єктів культурної і природної спадщини та інших цивільних об'єктів, регламентація відносин, пов'язаних із застосуванням засобів і методів ведення збройної боротьби, утворення ефективної міжнародної системи протидії порушенням норм і принципів міжнародного гуманітарного права. У сучасному світі міжнародне гуманітарне право стало унікальним правовим феноменом та набуло найбільш універсальної інституційно-правової природи.

Список використаних джерел

1. Топ збройних та політичних конфліктів у 2023 році: що про них відомо. *Слово і діло: аналітичний портал*. 3 квітня 2023. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/04/03/infografika/svit/top-zbrojnyx-ta-politychnyx-konfliktiv-2023-rocz-i-pro-nyx-vidomo>

2. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими : прийнята і підписана 02.08.1949 р. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.

3. Примуш Р. Б. Система колективної безпеки як основа національної та міжнародної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 5-6. С. 71–75.

4. Статут організації Об'єднаних націй. Київ : Паливода А.В., 2023. 300 с.

5. Войціховський, А. В. Міжнародне право : підручник. Х. : ХНУВС, 2020. 544 с.

6. Мартинюк О. В., Гаврилюк С. В. Роль міжнародного права у підтримці загального миру та безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11/2022, С. 801-803. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-11/195>.

Владислав ГОЛОПАПА,
аспірант кафедри міжнародного права
та права Європейського Союзу,
Державний податковий університет

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Шлях України до європейської інтеграції можна розглядати як логічне продовження процесу здобуття державною суверенністю. Цей напрямок впливає з історичного досвіду українського народу та колективного прагнення до створення демократичної, економічно стійкої та соціально відповідальної країни. Інтеграція в європейський простір слугує стратегічним інтересам України, зокрема, зміцнює безпеку країни, поліпшує зовнішньополітичні стосунки, забезпечує збереження політичної незалежності, підвищує міжнародний авторитет, сприяє включенню України в глобальні економічні процеси, розширює доступ до міжнародних ринків, а також підтримує принципи правової держави, дотримання прав людини, розвиток громадянського суспільства та демократичних інститутів.

Протягом тривалого періоду правовим фундаментом взаємодії між Україною та Європейським Союзом слугувала Угода про партнерство і співробітництво, підписана 16 червня 1994 року, та ратифікована Законом України № 237/94-ВР від 10 листопада 1994 року. Вказана Угода відкрила двері для широкомасштабного співробітництва у політичних, економічних та культурно-гуманітарних сферах. Згодом Угода про партнерство і співробітництво була замінена Угодою про асоціацію, яка більш специфічно адресує потреби України. Політична частина цієї Угоди була підписана 21 березня 2014 року у Брюсселі в присутності тодішнього прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка, а економічна частина була підписана Президентом України Петром Порошенком 27 червня 2014 року. Ратифікація Угоди про асоціацію з ЄС була проведена 16 вересня 2014 року одночасно з Європейським парламентом та Верховною Радою України, і з 1 листопада 2014 року Угода набула тимчасового застосування. Це знаменує перехід від формального партнерства до глибшої політичної асоціації та економічної інтеграції з Європейським Союзом [1].

Відносини Україна – ЄС значною мірою залежать від світової кон'юнктури. Тому складні і непередбачувані глобальні процеси, кризові явища та виклики тією чи іншою мірою відбиваються як на внутрішній ситуації в ЄС і в Україні, такі і на якості і темпах євроінтеграції.

Широкомасштабна війна, розв'язана росією проти України, змінила картину світу, зумовила низку ризиків і загроз, спричинила турбулентні процеси в політичному, економічному та безпековому середовищах, наслідки яких нині важко спрогнозувати.

Російська агресія поглибила протиріччя сучасного світу, погіршила соціально-економічну ситуацію на регіональному і глобальному рівнях. Зокрема, зростання вартості енергоресурсів, спровокована криза на ринку продуктів харчування спричинили подорожчання споживчих товарів і відповідно масштабний вплив на рівень добробуту громадян багатьох країн

світу [5]. Паралельно в різних регіонах світу з початку 2022р. прискорились інфляційні процеси.

Інтеграція України у європейські структури з самого початку визначалася політичним керівництвом Російської Федерації як загроза їхнім панівним амбіціям на просторах колишнього Радянського Союзу. Такий європейський курс Києва слугує не лише як взірець для інших пострадянських держав, але й як серйозний виклик для авторитарного режиму володимира путіна, який характеризується репресивною внутрішньою та агресивною зовнішньою політикою.

Російська воєнна агресія, попри свої руйнівні наслідки, несподівано стимулювала європейську інтеграцію України, каталізувала консолідацію українського народу навколо європейських цінностей та змусила відмовитися від будь-яких можливостей східного вектору інтеграції [6]. Цей конфлікт відіграв ключову роль у посиленні західних тенденцій українського суспільства та закріпив у свідомості громадян переконання про неможливість відступу від курсу на інтеграцію з Європейським Союзом. За результатами війни, зв'язок між Києвом та Брюсселем зміцнів у контексті спільного протистояння агресору, а надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС виступає як чітка відповідь Європи на спроби москви відродити неоімперські амбіції.

Проте, з іншої сторони слід визнати, що російська експансія виявила згубний вплив на процес євроінтеграції, оскільки значно уповільнила його через величезні людські та економічні втрати, які понесла Україна. Військові дії, ініційовані режимом путіна, призвели до значних людських жертв і стали одними з найбільш смертоносних у Європі з часів Другої світової війни. За даними ООН, протягом періоду з 24 лютого по 26 грудня 2022 року в Україні загинуло 6 884 цивільних осіб, а 10 947 отримали поранення [7].

Внаслідок військових дій економіка України зазнала значних втрат, що серйозно вплинуло як на окремі галузі, так і на загальний соціально-економічний стан країни. Істотне зниження економічного добробуту нації

має довгострокові наслідки для її розвитку. Станом на жовтень 2022 року ріст споживчих цін прискорився до 2,5% за місяць, а річна інфляція досягла 26,6% [8]. Ці дані свідчать про глибоку інфляційну кризу. Згідно з аналізом Міністерства економіки, протягом перших дев'яти місяців 2022 року валовий внутрішній продукт (ВВП) зазнав падіння приблизно на 30% через систематичні російські атаки на об'єкти критичної інфраструктури [10]. Уряд прогнозує, що за умови продовження обстрілів енергетичної інфраструктури зниження ВВП може досягнути 50%, що матиме катастрофічні наслідки для економічного стану країни [4].

По-друге, хоча Європейський Союз запровадив кілька значущих ініціатив для сприяння лібералізації торгівлі та інтеграції України у внутрішній європейський ринок, військовий конфлікт суворо вплинув на зменшення інтересу і активності європейських комерційних партнерів. Вони стикаються із зростаючими ризиками і нестабільністю, що значно ускладнює можливості для інвестицій та ведення бізнесу в країні, яка перебуває у стані війни.

З іншого боку, європейський бізнес також переживає труднощі через проблеми, які були окреслені вище, що додатково обмежує їхні можливості для взаємодії з Україною.

По-третє, війна змінила роль України у міжнародній економіці, перетворивши країну на довготривалого бенефіціара міжнародної допомоги. За оцінками аналітиків, зовнішнє фінансування становить близько третини всіх державних витрат України [5]. Ця залежність від донорської підтримки, зокрема від Європейського Союзу, Сполучених Штатів та Міжнародного валютного фонду, ймовірно, продовжиться в наступні роки [2]. Бюджет країни значно перевищує доходи із загальним дефіцитом у розмірі 38 мільярдів доларів, який планується покрити завдяки міжнародній підтримці.

В умовах російської агресії та тривалого воєнного конфлікту Україна змушена мобілізувати значні ресурси у відповідь на виклики, які поставлені перед нею. Це включає не тільки політико-дипломатичні та фінансово-

економічні зусилля, але й значні кадрові інвестиції. Концентрація ресурсів стає необхідною, зокрема, для підтримки великого військового контингенту, який охороняє близько 1000 кілометрів українсько-російського фронту, та для постійного зростання військових витрат. Згідно з даними бюджету на 2023 рік, майже 43% державних витрат призначено на оборонні потреби [3].

«Війна на виснаження» з росією впливає на можливості України у сфері європейської інтеграції, обмежуючи її через скорочення доступних внутрішніх ресурсів. Водночас, політичні рішення, суспільна увага та загальний політичний дискурс в країні в основному зосереджені на війні, що відображає актуальність і критичну важливість цієї теми для українського народу.

Однак, незважаючи на всі виклики, 23 червня 2022 року Україна здійснила значний крок у поглибленні відносин із Європейським Союзом, отримавши статус кандидата на вступ. До початку року це питання не було активно розглянуте на європейському рівні попри невпинні зусилля з боку українського уряду. Надання статусу кандидата на членство у ЄС визначається як визнання готовності України до початку переговорів про вступ, що є ключовим кроком у зміцненні взаємовідносин між Україною та ЄС і сприяє визначенню чіткого порядку денного для проведення необхідних законодавчих та інституційних реформ в країні [4, с. 126-127].

Таблиця 1

Переваги кандидата в ЄС

Переваги кандидата в ЄС	Опис
Рамка відновлення	Відновлення України за європейськими стандартами, економічне та соціальне зближення відповідно до політики вирівнювання ЄС
Фінансування від ЄС	Доступ до Інструменту допомоги перед вступом (ІРА), надає фінансову та технічну підтримку
Залучення ІІІ	Привабливість країни для прямих іноземних інвестицій
Реформи та	Впровадження системних реформ, зокрема в судовій

верховенство права	системі та антикорупційній політиці
Економічна інтеграція з ЄС	Адаптація бізнесу до європейських норм і практик
Трудовий ринок і міграція	Працевлаштування та освіта в ЄС для українців
Адаптація до європейських стандартів	Інтеграція України до європейських норм та практик

Таким чином, російська військова агресія значно ускладнила процес євроінтеграції, завдаючи Україні великих людських та економічних втрат, що сповільнило темпи соціально-економічних реформ. Значні ресурси України спрямовані на відсіч агресії, що неминуче впливає на прискорення європейської інтеграції. Додатковим негативним чинником є погіршення внутрішньої економічної ситуації в ЄС через енергетичний тиск з боку росії та блокування нею експорту української агропромислової продукції.

Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС поклато край періоду «стратегічної невизначеності» в двосторонніх відносинах, зосередивши увагу на початку переговорів про вступ до Європейського Союзу.

Посилення економічного співробітництва з Європейським Союзом і збільшення участі України на європейських ринках є критично важливими для стабілізації внутрішніх умов країни. Така інтеграція не тільки сприяє розвитку процесів євроінтеграції України, але й зміцнює її позиції у протистоянні з агресивними діями сусідньої держави.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Н. Д. Україна на шляху Європейської інтеграції. URL: https://bogodukhiv.rda.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5375:ukrayina-na-shljahu-evropejskoyi-integratsiyi&catid=17:vistupi-v-zmi&Itemid=67 (дата звернення: 23.04.2024).
2. Бюджет-2023: Шмигаль оприлюднив основні показники. *Слово і Діло*. 3 листопада 2022р. URL:

- <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/03/novyna/finansy/byudzhets-2023-shmyhal-oprylyudnyv-osnovni-pokaznyky>. (дата звернення: 25.04.2024).
3. Бюджет-23: армія, дороги і марафон. *LB.ua*. 5 листопада 2022р. URL: https://lb.ua/economics/2022/11/05/534879_byudzhets23_armiya_dorogi_i_marafon.html. (дата звернення: 25.04.2024).
 4. ВВП України може впасти до 50%, якщо Росія продовжить обстріли інфраструктури. Шмигаль. *Forbes*. 13 грудня 2022р. URL: <https://forbes.ua/news/vvp-ukraini-mozhe-vpasti-do-50-yakshcho-rosiya-prodovzhit-obstrili-infrastrukturi-shmigal-13122022-10468>. (дата звернення: 27.04.2024).
 5. Геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі. *Центр Разумкова*. 2022р. С.4-5. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf. (дата звернення: 26.04.2024).
 6. Європейська інтеграція України: російський фактор. *Національна безпека і оборона*. 2020р. №1-2. С.58-61.
 7. З початку війни в Україні загинули майже 7 тис. цивільних людей. ООН. *Українська правда*. 28 грудня 2022р. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/12/28/7382634>. (дата звернення: 25.04.2024).
 8. Інфляція в Україні в жовтні зросла до 2,5%, у річному вимірі до 26,6% — Держстат. *Інтерфакс-Україна*. 10 листопада 2022р. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/871231.html>. (дата звернення: 24.04.2024).
 9. Мовчан В. Статус кандидата: переваги, можливості, виклики. *Національна безпека і оборона*. 2022. №1-2. С. 126-130.
 10. Падіння ВВП України у жовтні-2022 прискорилося до 39% через російські атаки на інфраструктуру Мінекономіки. *Інтерфакс-Україна*. 10 листопада 2022р. URL:

<https://interfax.com.ua/news/economic/871221.html>. (дата звернення:
26.04.2024).

Олександр ГУЛАЙ,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Світлана ДЕНИСЮК,
доктор політичних наук, професор,
Державний податковий університет

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ЗДОБУТКИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Україна, як суверенна та демократична країна, здійснює вагомі зусилля для інтеграції до Європейського Союзу (ЄС), переконана в своєму європейському шляху та готова прийняти виклики, що стоять перед нею. Зусилля України у напрямку європейської інтеграції є вираженням її прагнення до розвитку, процвітання та зближення зі спільнотою країн, які поділяють ті ж цінності та принципи.

На сьогодні Україна вже зробила значні кроки на шляху до європейської інтеграції. Відомо, що підписана Угода про асоціацію з Європейським Союзом, яка передбачає глибоку економічну та політичну інтеграцію. В рамках цієї угоди Україна впроваджує широкомасштабні реформи, спрямовані на подальший розвиток демократії, правової держави та досягнення економічного благополуччя. Крім того, Україна активно співпрацює з європейськими партнерами у сферах безпеки, енергетики, освіти, культури [1].

Проте існують й виклики на цьому шляху. Одним із найбільших є корупція, яка залишається серйозною перешкодою для розвитку України, покращення її репутації та виконання необхідних реформ. Крім того, російсько-українська війна, безумовно, створила серйозні перешкоди для інтеграційного процесу.

Незважаючи на виклики, Україна має значний потенціал для успішної інтеграції до Європейського Союзу. Зусилля у сфері реформ, боротьба з корупцією, підтримка соціальних та економічних перетворень сприятимуть виконанню європейських стандартів та наближенню України до ЄС. Крім того, активна підтримка з боку міжнародного співтовариства та партнерство з країнами ЄС допоможуть Україні досягти успіху на шляху до європейської інтеграції [2].

Відомо, що одним із ключових здобутків є підписання та ратифікація Угоди про асоціацію з ЄС. Вона відкриває шлях для глибокої політико-економічної співпраці між Україною та ЄС. Крім того, наша держава впроваджує широкомасштабні реформи в правоохоронній системі, боротьбі з корупцією, податковій політиці та енергетиці [3].

У 2022 р. розпочалася нова ера у відносинах між Києвом та Брюсселем. Україна була визнана країною-кандидатом на членство в ЄС, реалізована можливість приєднання до європейської спільноти, заохочено подальші реформи, надано стимули для уряду та пересічних українців, надіслано позитивні сигнали закордонним інвесторам. Серед викликів сьогодення - адаптація національного законодавства до європейського правового поля, поглиблення інтеграції українських компаній до ринку ЄС, запровадження безвізового режиму та подальша секторальна інтеграція [4].

Впровадження фундаментальних реформ, передбачених Угодою про асоціацію, та виконання пакету рекомендацій Єврокомісії, що є передумовою для початку переговорів про вступ, сприятиме безперешкодному просуванню України на європейському шляху. Проте така євроінтеграція України відбувається в умовах масштабної російської інтервенції. З одного боку, війна, розв'язана країною-агресором, довела готовність українців відстоювати свою незалежність та європейський шлях розвитку, об'єднала український народ та посилила суспільну підтримку ЄС [5].

З іншого боку, вона посилила двосторонній євроінтеграційний процес, надала нового характеру політиці Брюсселя щодо України та змусила його

переглянути свої підходи і пріоритети у сфері безпеки. Водночас війна, в якій Україна зазнала величезних людських і фінансово-економічних втрат, вплинула на характер просування України до об'єднаної Європи та визначила особливості «військової» євроінтеграції [4].

Багато людей і підприємців серйозно стурбовані проблемою корупції, яку вважають надзвичайно важливою. Згідно з дослідженням, більшість вважає, що корупція поширена в Україні і зростає порівняно з минулим роком. У 2023 році ситуація з корупцією погіршилася, і більше людей відчують, що це серйозна проблема, ніж у попередні роки. Більшість вбачає відповідальність за боротьбу з корупцією у Президента та його Офісу, але також розглядають НАБУ, Верховну Раду та інші державні органи. Щодо результативності, громадяни найбільше вірують у роботу Служби безпеки, Президента, НАБУ, ДБР та поліції, але суди, Кабінет міністрів та Верховна Рада визнаються менш ефективними [8].

Відновлення електронного декларування чиновників стало приводом для появи запитань у журналістів та громадськості щодо майнових активів посадовців та їхніх сімей. Термін подання декларацій за попередні звітні періоди закінчується 31 січня 2024 року, тому очікується ще більше запитань найближчим часом.

Кейс із відновленням декларування виявився унікальним. Коли Верховна Рада не змогла зібрати необхідну кількість голосів для прийняття відповідного законопроекту, громадськість відреагувала миттєво. Петиція Олександра Ябчанки набрала рекордну кількість підписів, а необхідні 25 000 зібралися за декілька годин. Це змусило Раду та Президента підтримати ініціативу, і можна сказати, що такий "тихий протест" змінив ситуацію радикально. Показує, що наше суспільство стає дорослішим, все більше людей цікавляться політикою — і це радує. Схожі результати можна очікувати й у випадку з "правками Лозового".

Впровадження закону щодо посилення незалежності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) з 1 січня 2024 року стало ще одним

важливим кроком. Цей закон відокремлює САП від Офісу Генерального прокурора та перетворює його на самостійний орган з окремим статусом юридичної особи. Крім того, він передбачає зміну процедури конкурсного відбору керівництва САП і регулярний аудит щодо його роботи. Ці заходи сприятимуть боротьбі з корупцією та підвищенню ефективності прокурорського органу.

У 2023 році також було обрано нового голову Національного антикорупційного бюро (НАБУ) - Семена Кривоноса, що є важливим досягненням. Це важливий крок у розвитку НАБУ, яке під керівництвом Кривоноса показує хороші результати та співпрацює з іншими антикорупційними органами.

Розширення штату НАБУ на 300 осіб також є важливою ініціативою, яка сприятиме зменшенню навантаження на орган та підвищить його ефективність у боротьбі з корупцією.

Усі ці кроки демонструють прогрес у боротьбі з корупцією, але важливо не зупинятися на досягнутому. Найважливіші виклики на майбутнє - це скасування "правок Лозового", підвищення ефективності Антикоруційного реєстру майна, а також розширення повноважень НАБУ для ефективнішого протидії корупції [9].

Проте все ж таки, на жаль, корупція залишається однією з найбільших перешкод для розвитку країни та виконання необхідних реформ. Крім того, російсько-українська війна є фактором, через який Україна має невизначені кордони. Однак, незважаючи на виклики, Україна має значний потенціал для успішної інтеграції до ЄС за допомоги партнерів [6].

Отже, шлях України до інтеграції до Європейського Союзу є складним, але він також відкриває значні можливості для розвитку країни та зміцнення її місця на міжнародній арені. Навіть в умовах війни, необхідно не збавляти темпів на шляху до ЄС, використовувати переваги нового статусу, здійснювати реформи, необхідні для набуття членства в ЄС і забезпечувати

умови для повоєнного відновлення України за європейськими нормами і стандартами [7].

Список використаних джерел

1. «Про основні напрями зовнішньої політики України»: Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. № 3360-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 37. Ст. 379;
2. «Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами» від 14 червня 1994 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 24 (29.06.2006 р.). Ст. 1794.
3. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, затверджена Указом Президента України № 615/98 від 11 червня 1998 р. *Офіційний вісник України*. 1998. № 24 (02.07.1998 р.). Ст. 870;
4. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. *Національна безпека і оборона*. №1-2, 2022. URL : https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf
5. Програма інтеграції України до Європейського Союзу, схвалена Указом Президента України № 1072/2000 від 14 вересня 2000 р. *Офіційний вісник України*. 2000. № 39 (13.10.2000 р.). Ст. 1648;
6. Чужиков В., Бояр А. Антикризовий бюджетний менеджмент в ЄС. *Економіка України*. 2021. № 1. С. 69-78.
7. Ясипчук Л. Чи є майбутнє в єрвалюти? *Експрес*. 2019. № 2. С. 10.
8. В Україні другою найбільшою проблемою після війни є корупція. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3843018-v-ukraini-drugou-najbilsou-problemou-pisla-vijni-e-korupcia.html>
9. Головні перемоги 2023 року в напрямку боротьби з корупцією URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/01/2/7435529/>

Олександр ДЯКОВСЬКИЙ,
кандидат юридичних наук,
Національний технічний
університет України «Київський
політехнічний інститут імені
Ігоря Сікорського»

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДАПТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВА ЄС

Захист персональних даних стає все більш важливим в контексті швидкого розвитку технологій та цифровізації суспільства. Прийняття Регламенту ЄС 2016/679 та національних законів щодо захисту персональних даних свідчить про необхідність актуалізації правових засад цієї сфери. Ці нормативно-правові акти встановлюють важливі межі використання та обробки персональних даних, а також гарантують права громадян на захист їх приватності та контроль над власними даними.

Однак, існує необхідність в подальшому дослідженні ефективності цих правових механізмів та можливостей їх удосконалення. Постійні зміни у сфері технологій та обробки даних вимагають постійного аналізу та адаптації правових норм до нових викликів. Тому, вивчення цієї проблематики залишається актуальним та потребує подальшого розвитку.

Проаналізувавши Регламент ЄС, можна визначити, що він встановлює норми для регулювання діяльності Європейської ради із захисту даних. Цей орган спеціалізується на консультуванні, рекомендаціях та навчанні з питань застосування Регламенту. Він також відповідає за нагляд за захистом персональних даних та діє незалежно [1].

Структурно, Європейська рада складається з голови наглядового органу кожної держави-члена, Європейського інспектора із захисту даних та секретаріату. Кожна держава-член повинна на законодавчому рівні створити

свій наглядовий орган, встановивши умови та правила призначення та строк його повноважень.

Наглядовий орган, серед іншого, має право розглядати скарги суб'єктів даних та проводити розслідування з можливістю накладання адміністративних штрафів. Додатково, захист даних здійснюється Європейським інспектором із захисту даних, який відповідає за контроль дотримання положень Регламенту та інших відповідних нормативно-правових актів [2].

Порівнюючи захист персональних даних за національним та європейським законодавством, слід зазначити, що Регламент Європейського парламенту і ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, а також про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних), був прийнятий 27 квітня 2016 року та набув чинності з 25 травня 2018 року. У той же час, національний Закон України «Про захист персональних даних» був ухвалений 01 червня 2010 року та набрав чинності з 01 січня 2011 року

Окрім того, національне законодавство не передбачає право на забуття. Суб'єкт персональних даних має право вимагати від володільця персональних даних зупинити обробку своїх даних, якщо ця обробка відбувається незаконно або є недостовірною. Він також може вимагати від володільця чи розпорядника персональних даних зміни або знищення своїх даних. У випадку незаконної обробки суб'єкт персональних даних має право звертатися зі скаргами до Уповноваженого або до суду. Закон України "Про захист персональних даних" передбачає можливість видалення або знищення персональних даних на підставі судового рішення, що набрало законної сили [3]. Однією з умов видалення або знищення персональних даних є набрання законної сили судовим рішенням.

Порівнюючи захист персональних даних у національному законодавстві та законодавстві Європейського союзу, виявлено спільну рису -

адміністративну відповідальність у вигляді штрафів за порушення законодавства у цій сфері. Відмінність полягає у сумі штрафу та механізмі його накладення. Згідно з європейськими стандартами, передбаченими Регламентом, штрафи можуть становити до 10 мільйонів євро або 2% від загального обороту компанії за попередній фінансовий рік, або до 20 мільйонів євро або 4% від обороту у разі серйозних порушень [1].

Згідно з Розділом III Статті 15 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, сторони угоди домовились про співробітництво для забезпечення відповідності захисту персональних даних найвищим європейським та міжнародним стандартам, зокрема документам Ради Європи [1].

У зв'язку зі вступом в дію Регламенту GDPR, національне законодавство про персональні дані потребує відповідних змін для відповідності європейським стандартам. Ця потреба обумовлена також наміром України приєднатися до Європейського союзу. Це зобов'язує Україну приведення законодавство у відповідність з європейськими вимогами, що передбачено Угодою про асоціацію України та ЄС [5, с. 45].

В ході аналізу захисту персональних даних в Європейському Союзі можна відзначити, що це питання регулюється за допомогою Регламенту GDPR. Цей регламент встановлює правила та умови щодо збирання та використання персональних даних, а також передбачає більшу відповідальність у грошовому або процентному співвідношенні за порушення правил роботи з даними, порівняно з національним законодавством.

Важливо зазначити, що можливість реалізації прав залежить від законодавчо закріплених норм. Національний закон визначає можливість вчинення або не вчинення дії, а також ризик цього вчинення чи не вчинення, який може бути пов'язаний як з суб'єктом, що здійснює дію особисто, так і з відповідними органами державної влади.

У відповідності з національним законодавством важливими є право на забуття та підвищення рівня адміністративних стягнень у формі штрафів, що може сприяти зменшенню порушень у даній сфері.

Щодо перспектив подальших досліджень, розвиток європейського законодавства та його практика застосування у сфері персональних даних свідчать про важливість проведення подальших досліджень у цій області.

Список використаних джерел

1. Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви [95/46/ЄС](#) (Загальний регламент про захист даних): Регламент Європейського парламенту і Ради від 27 квітня 2016 року № 2016/679
Законодавство Європейського Союзу: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#n207.

2. Про Агентство Європейського Союзу з питань співпраці у сфері кримінального правосуддя (Євроюст), та про заміну і скасування Рішення Ради 2002/187/ЮВС) : Регламент Європейського парламенту і Ради від 14.11.2018 № 2018/1727 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_014-18#Text.

3. Про захист персональних даних : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

4. Угода про асоціацію між Україною з однієї сторони та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергетики і їхніми державами членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014 р.№ 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n132.

5. .Бринцев О.В. Актуальні проблеми захисту персональних даних в Україні. Збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН. 2021№ 5. С. 45.

Анна ЗАМОТА,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Ярослав ФОКІН,
кандидат юридичних наук,
Державний податковий університет

СТРАТЕГІЇ ТА МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Україна вступає в нову еру свого розвитку, де європейські стандарти і цінності стають основою для трансформації. Одним із ключових аспектів цієї трансформації є гармонізація українського законодавства з правом Європейського Союзу (ЄС). Цей процес, який вимагає системного підходу та вдосконалення механізмів регулювання, стає визначальним для досягнення інтеграції України у європейський простір та забезпечення стабільності та розвитку країни. [1].

Першим документом, який заклав правові засади гармонізації українського законодавства з правом Європейського Союзу ще до набуття чинності Угодою про асоціацію, стала Тимчасова угода між Україною та ЄС про торгівлю та торговельне співробітництво, підписана 1 червня 1995 року у Брюсселі. Вона набула чинності 1 лютого 1996 року і лише в травні 1998 року була замінена Угодою про партнерство і співробітництво.

Гармонізація законодавства - це процес узгодження національного законодавства країни зі стандартами, нормами та принципами законодавства інших країн або міжнародних організацій. Головна мета гармонізації - створення спільного правового простору, який сприяє взаєморозумінню та співпраці між країнами або регіонами.

Тимчасова угода передбачала різні шляхи гармонізації українського законодавства з правом ЄС у сферах конкуренції (стаття 17) та прав інтелектуальної власності (стаття 18, Додаток III). Зокрема, у сфері

конкуренції вона зобов'язує сторони ухвалити та впровадити законодавство, що забороняє обмеження конкуренції з боку операторів, які перебувають під їхньою юрисдикцією. Вона також передбачає можливість надання технічної допомоги у формулюванні та впровадженні правил конкуренції. Однак ці положення лише опосередковано вказують на необхідність прийняття аналогічних правил конкуренції, заснованих на праві ЄС, який, на відміну від України, має досвід застосування правил конкуренції.

Тимчасова угода передбачала різні шляхи гармонізації українського законодавства з правом ЄС у сферах конкуренції (стаття 17) та прав інтелектуальної власності (стаття 18, Додаток III). Зокрема, у сфері конкуренції вона зобов'язує сторони ухвалити та впровадити законодавство, що забороняє обмеження конкуренції з боку операторів, які перебувають під їхньою юрисдикцією. Вона також передбачає можливість надання технічної допомоги у формулюванні та впровадженні правил конкуренції. Однак ці положення лише опосередковано вказують на необхідність прийняття аналогічних правил конкуренції, заснованих на праві ЄС, який, на відміну від України, має досвід застосування правил конкуренції.

На тлі геополітичних змін у регіоні Україна прагне до примирення з ЄС як стратегічним партнером і прихильником реформ; гармонізація з правом ЄС є не лише вимогою часу, але й необхідною для забезпечення конкурентоспроможності та стабільності української економіки, утвердження верховенства права та підвищення якості громадянського життя.

Угода про асоціацію, як і інші міжнародні угоди ЄС, не містить визначення поняття "гармонізація". Вона використовує лише традиційні терміни права ЄС, такі як "компроміс" (наприклад, Преамбула, статті 1, 59, 84, 337, 358, 375, 405, 417, 428, 474), "правове наближення" (статті 149, 152), "регуляторне наближення" (статті 64, 114, 124, 133, 322), "гармонізація" (статті 359, 404), "адаптація" (стаття 138), "приведення у відповідність з міжнародними принципами і правилами" (стаття 138).), "визнання міжнародних принципів і стандартів" (статті 291, 346, 378, 385), "взаємне

визнання правил" (статті 70, 83, 106, 140), "транспозиція" (статті 56, 65, 96) та ін. Як і в установчому договорі ЄС, в угоді йтиметься про різні способи реалізації одного й того ж процесу з головною метою - створити однакові правові умови для суб'єктів співробітництва України та ЄС.

Завдяки гармонізації з європейським законодавством, Україна отримує можливість узгоджувати свої стандарти з міжнародними нормами та практиками, що сприяє збільшенню довіри іноземних партнерів, спрощенню торгівлі та залученню іноземних інвестицій. Підвищення рівня правового захисту громадян та підтримка їх особистих та економічних прав також є важливими аспектами цієї актуальної теми.

Україна, зазнаючи випробувань на шляху до інтеграції з Європейським Союзом, стоїть перед великим завданням гармонізації свого законодавства з європейськими стандартами. Цей процес є ключовим для зміцнення демократії, забезпечення правової стабільності та відкритості перед світом [2].

Перед початком будь-якого процесу гармонізації необхідно визначити стратегічні цілі. У цьому контексті стратегія гармонізації України з правом Європейського Союзу має включати кілька ключових напрямків. По-перше, це аналіз та оцінка вже існуючого законодавства для визначення його відповідності європейським стандартам. По-друге, це розробка нових законів та підзаконних актів, спрямованих на узгодження з правом ЄС. По-третє, це створення механізмів моніторингу та контролю за виконанням законодавчих актів, а також забезпечення доступу до юстиції у разі порушень прав

Одним з основних механізмів гармонізації є впровадження асоціаційної угоди між Україною та Європейським Союзом. Ця угода передбачає поетапне узгодження усіх сфер законодавства з правом ЄС, що дає Україні можливість не лише відповідати європейським стандартам, але й активно брати участь у формуванні та розвитку європейського законодавства [3].

Також - залучення експертів та консультантів з країн ЄС для надання допомоги у процесі гармонізації. Це дозволяє Україні використовувати

найкращі практики та досвід європейських країн у розробці та впровадженні законодавчих ініціатив.

Важливою складовою успішної гармонізації є широка громадська підтримка та участь у процесі прийняття рішень. Громадські обговорення, консультації зі зацікавленими сторонами та механізми зворотного зв'язку з громадянами сприяють формуванню законодавства, яке відповідає реальним потребам суспільства.

Гармонізація законодавства з правом ЄС вимагає системного підходу, який охоплює аналіз існуючого законодавства, розробку нових законів та механізмів контролю за їх виконанням. Укладена між Україною та ЄС Асоціаційна угода є ключовим механізмом для гармонізації. Це дає можливість встановлення планових та поетапних заходів з узгодження законодавства та активізації співпраці між сторонами [4].

Важливо залучати експертів з країн ЄС для надання консультацій та допомоги в гармонізації. Також важлива роль громадськості у формуванні та контролі за законодавчим процесом. Широкий громадський діалог, включаючи консультації зі зацікавленими сторонами та механізми зворотного зв'язку, сприяє підтримці та розумінню гармонізації законодавства серед населення. Необхідно забезпечити підвищення компетентності та професіоналізму державних службовців у галузі європейського права та стандартів [5].

Отже, стратегії та механізми гармонізації українського законодавства з правом Європейського Союзу є складною, але надзвичайно важливою складовою інтеграційного процесу України. Вони визначають майбутнє країни як сучасної, демократичної та конкурентоспроможної держави.

Список використаних джерел

1. Механізми гармонізації законодавства України з європейським та міжнародним правом: наук. доп. / Ю. С. Шемшученко (та ін.) ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М.

Корецького. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. 107 с.

2. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 21. 11. 2002 р. № 228-IV. Урядовий кур'єр. 2002. № 236.

3. Муравйов В. І. Вступ до права Європейського Союзу: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Муравйов; Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. К. : Київський університет, 2007. 303 с.

4. Луць Л. А. Основні заходи та способи європейської правової інтеграції. Право України. 2002. № 5. С. 146–148.

5. Яценко К. В. Гармонізація податкового законодавства України з законодавством Європейських Співтовариств про непряме оподаткування : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. К., 2005. 20 с.

Світлана ЗДОРОВКО,

викладач кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки Харківського
національного університету імені В. Н. Каразіна

Сергій МАЛЬЦЕВ,

аспірант кафедри міжнародного права
та права Європейського Союзу,
Державний податковий університет

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАЙВЕСІ В ІНФОРМАЦІЙНИХ МЕРЕЖАХ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У сучасному світі, де інформаційні технології відіграють все більш важливу роль, питання захисту персональних даних та приватного життя стає все більш актуальним. Особливо гостро ця проблема стоїть в Інтернеті, де персональні дані користувачів можуть бути легко зібрані, використані та поширені без їх згоди.

Європейський Союз (Далі – ЄС) є одним з лідерів у сфері захисту персональних даних та приватного життя, де з цією метою прийнято ряд законодавчих актів, спрямованих на захист зазначених прав та свобод громадян.

Основним законодавчим актом, який регулює збір, зберігання, обробку та передачу персональних даних громадян ЄС є Загальний регламент про захист даних (GDPR) [1], який став новим стандартом для захисту приватності у цифровому світі Інтернету. Завдяки жорстким вимогам та чітким правилам GDPR змусив компанії по всьому світу переглянути свої практики обробки даних та вжити заходів для їх відповідності. Проте шлях європейської спільноти до зайняття лідерських позицій у сфері захисту прайвесі, в тому числі в інформаційних мережах, розпочався задовго до прийняття GDPR. Так, ще 28 січня 2021 р. Рада Європи відсвяткувала 40-річчя Конвенції про захист фізичних осіб при автоматизованій обробці персональних даних, також відомої як Конвенція 108 [2], у зв'язку з чим, Генеральний секретар Ради Європи М. Пейчинович Бурич заявила: «Конвенція стала важливим інструментом глобального значення для захисту права кожної людини на захист персональних даних, створивши загальний правовий простір в її на даний момент 55 державах-учасниках» [3]

Директива про захист персональних даних (95/46/ЄС) стала першим систематизованим законодавчим актом саме на рівні ЄС, який регулював обробку персональних даних. На правах законодавчого акту ЄС Директива 95/46/ЄС закріпила положення захисту прайвесі в сфері інформаційних мереж[4]. Вона була доповнена Директивою 97/66/ЄС про захист конфіденційності та персональних даних у секторах телекомунікацій, яка перевела принципи, встановлені в Директиві 95/46/ЄС у спеціальні правила, що застосовуються у сфері телекомунікацій [5]. Технологічний прогрес та зростання обсягів автоматизованої обробки персональних даних зумовили виникнення

нових викликів у цій сфері, які потребували додаткової правової регламентації [6] і 12 липня 2002 р. було прийнято Директиву N 2002/58/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС щодо опрацювання персональних даних і захисту приватності в секторі електронних комунікацій (Директива про приватність та електронні комунікації) (ePrivacy Directive), яка застосовувалася до обробки персональних даних у ширшому спектрі секторів електронних комунікацій, включаючи постачальників послуг Інтернету, постачальників послуг електронної пошти та постачальників послуг коротких повідомлень[7]. Зокрема, Директива про електронні комунікації 2002/58/ЄС включала положення про файли cookie.

Директива 2002/58/ЄС мала значний вплив на те, як веб-сайти працюють в ЄС та зміцнила захист персональних даних у сфері електронних комунікацій.

У той же час персональні дані стали активом для багатьох підприємств. Збір, агрегування та аналіз даних потенційних клієнтів часто є важливою частиною їх економічної діяльності і на спільному засіданні комісії Європейського парламенту, Європейського соціально-економічного комітету та Комітету регіонів у січні 2012 р. пройшло обговорювання перспектив удосконалення законодавства у сфері захисту персональних даних у XXI ст., на якому Комісія запропонувала провести комплексну реформу правил ЄС з захисту даних [8] та визначила три основні тенденції, які спричиняли на той момент необхідність оновлення правової бази: зростання обсягу та складності даних, що збираються, використання штучного інтелекту та машинного навчання для обробки даних., розвиток нових технологій, таких як Інтернет речей та носимі пристрої, зростаюча глобалізація потоків даних (збільшення транскордонного переміщення даних, використання хмарних сервісів для зберігання та обробки даних, зростання ролі міжнародних компаній у зборі та використанні даних тощо) [9] [10].

Правовою формою втілення реформ, на думку Комісії, мав стати Регламент як найбільш придатний правовий інструмент для визначення загальних рамок захисту персональних даних у Союзі: пряме застосування Регламенту відповідно до статті 288 ДФЕС мало зменшити правову фрагментацію, забезпечити більшу правову визначеність, покращити захист фізичних осіб та сприяти вільному потоку персональних даних у межах Союзу [11]. Цей документ набув чинності 24 травня 2016 р. як Загальний регламент про захист даних (далі – GDPR).

GDPR вважається одним із найважливіших законодавчих актів у сфері захисту даних за останні десятиліття. GDPR застосовується до всіх організацій, які обробляють персональні дані осіб, які проживають в Європейському Союзі або Європейській економічній зоні, незалежно від того, де знаходиться сама організація. Це робить його одним із найбільш широко застосовуваних законів про захист даних у світі.

Враховуючи зобов'язання України сприяти поступовому наближенню її правової системи до права і нормативно-правової бази ЄС у галузі регулювання інформаційного суспільства і електронних комунікацій (стаття 394 Глави 14 «Інформаційне суспільство» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС) – Україна має забезпечити відповідність своїх інституцій та практик захисту персональних даних та приватного життя в інформаційних мережах європейським стандартам, зокрема й встановленим в GDPR.[12]

З огляду на зазначене, наближення України до європейських стандартів в сфері захисту прайвесі в інформаційних мережах та імплементація GDPR, по-перше, є вкрай важливим кроком на шляху до європейської інтеграції України, а по-друге – впровадження стандартів допоможе Україні створити сучасне та динамічне інформаційне суспільство, яке буде відповідати сучасним потребам громадян та

бізнесу та матиме значний позитивний вплив на загальний розвиток України.

Висновок: Європейський Союз став лідером у питаннях правового захисту прайвесі в інформаційних мережах. Загальний регламент захисту даних (GDPR) вважається одним із найсучасніших у світі, надаючи громадянам широкі права щодо їхніх особистих даних, а також встановлюючи жорсткі вимоги для компаній та організацій, що їх обробляють.

Розгляд досвіду ЄС показує, що правовий захист прайвесі повинен враховувати наступні ключові аспекти:

- надання громадянам контролю над їхніми особистими даними, включаючи право доступу, виправлення, видалення, обмеження обробки та перенесення даних;
- компанії зобов'язані надавати прозору інформацію про обробку даних та нести відповідальність за її порушення.
- встановлення значних штрафів за порушення регламенту стимулює компанії дотримуватися вимог захисту прайвесі.

Досвід ЄС може бути корисним для інших країн і регіонів, які прагнуть підвищити рівень захисту особистих даних. Однак при імплементації подібних підходів необхідно враховувати національні особливості та правові традиції.

Подальші дослідження у сфері правового захисту прайвесі в інформаційних мережах повинні зосередитися на таких аспектах, як технологічні інновації, що впливають на захист даних, питання міжнародної співпраці у галузі прайвесі, а також розвиток ефективних механізмів контролю за дотриманням правових норм.

Таким чином, досвід ЄС у сфері правового захисту прайвесі демонструє, що комплексний підхід та суворе регулювання можуть стати основою для ефективного захисту особистих даних у цифровому світі.

Список використаних джерел

1. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року «Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС» (Загальний регламент про захист даних). *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_008-16 (дата звернення: 25.04.2024).
2. Convention 108 and Protocols. URL: <https://www.coe.int/en/web/data-protection/convention108-and-protocol> (дата звернення: 25.04.2024).
3. Data Protection Day: 40 years of Convention 108. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/data-protection-day-40-years-of-convention-108> (дата звернення: 25.04.2024).
4. Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24 жовтня 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_242#Text (дата звернення: 25.04.2024).
5. Директива 97/66/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Стосовно обробки персональних даних і захисту права на невтручання в особисте життя в телекомунікаційному секторі» від 15 грудня 1997 року. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_243#Text (дата звернення: 25.04.2024).
6. Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних. *Правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник.* URL: <https://rm.coe.int/168059920c> (дата звернення: 25.04.2024).
7. Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council of 12 July 2002 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector. *Eur-lex.* URL: [Directive - 2002/58 - EN - eprivacy directive - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52012DC0009) дата звернення: 25.04.2024).
8. Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions. *Eur-lex.* URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52012DC0009> (дата звернення: 25.04.2024).
9. The upcoming data protection reform for the European Union. *International Data Privacy Law.* February 2011 Volume 1. Issue 1. P. 3–5. URL: <https://academic.oup.com/idpl/article/1/1/3/759666> (дата звернення: 25.04.2024).
10. The European data protection framework for the twenty-first century. *International Data Privacy Law.* August 2012. Volume 2. Issue 3. P. 119–

129. URL: <https://academic.oup.com/idpl/article/2/3/119/660556> (дата звернення: 25.04.2024).
11. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (дата звернення: 25.04.2024).
12. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2422 (дата звернення: 25.04.2024).

Всеволод ІСКОВИЧ,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Катерина ЛІСОВА
кандидат історичних наук, доцент,
Державний податковий університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

У сучасному світі міжнародно-правові механізми захисту прав людини стають надзвичайно важливим інструментом в умовах збройних конфліктів. Особливо актуальною ця проблема є в контексті російсько-українського конфлікту, де права людини серйозно порушуються. Цей тезис присвячений аналізу ефективності міжнародно-правових механізмів у захисті прав людини в умовах збройного конфлікту між Росією та Україною.

Українська територія, окупована Росією, стала ареною масових порушень прав людини. Це включає у себе незаконні арешти, тортури, обмеження свободи слова та інші форми репресій. Міжнародно-правові механізми, такі як Міжнародний кримінальний суд (МКС) та Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), грають важливу роль у вирішенні цих проблем.

Аналіз їхньої дії та реакції на конкретні ситуації дозволить визначити ефективність цих механізмів.

МКС, який визнає злочини проти людства та військові злочини, може стати важливим інструментом у притягненні до відповідальності тих, хто порушує права людини. ЄСПЛ, з своєю здатністю вирішувати справи індивідуальних осіб та держав, також грає ключову роль в контексті російсько-українського конфлікту.

Незважаючи на наявність міжнародно-правових механізмів, ефективність їхньої дії у ситуації збройного конфлікту може бути обмеженою. Російська Федерація вживає різноманітних заходів для ухилення від відповідальності, включаючи вето в Раді Безпеки ООН та ігнорування рішень міжнародних судів.

Важливо також розглянути питання співпраці міжнародних інституцій та глобальної спільноти в цілому. Необхідно розглядати можливість посилення міжнародного тиску на Росію та вдосконалення міжнародно-правових механізмів для ефективного захисту прав людини в умовах збройного конфлікту.

Зазначаючи тяжкі порушення прав людини в контексті російсько-українського конфлікту, важливо враховувати, що ефективність міжнародно-правових механізмів не повинна обмежуватися лише їхнім існуванням. Глобальна спільнота повинна активно сприяти виконанню рішень та прийняттю конкретних заходів для забезпечення відповідальності за порушення прав людини.

Для подолання викликів, пов'язаних з усуненням порушень прав, необхідно зміцнювати співпрацю міжнародних організацій та залучати широку підтримку міжнародної спільноти. Розгляд можливостей посилення санкцій та інших ефективних інструментів тиску на Росію може визначити нові шляхи впливу на країну-агресора.

У майбутньому важливо приділити увагу реформуванню міжнародно-правових інститутів, щоб забезпечити їхню більшу адаптивність до сучасних

викликів. Зміцнення ролі ООН та інших ключових акторів у справедливому вирішенні конфлікту та відновленні порушених прав людини може стати вирішальним елементом у побудові стійкого миру та правової держави.

В кінцевому аспекті, розгляд ефективності міжнародно-правових механізмів у контексті російсько-українського конфлікту відкриває широкий простір для дебатів і розвитку стратегій. Тільки через поєднання зусиль та спільної дії міжнародної спільноти може бути досягнута повноцінна охорона прав людини та забезпечений стійкий мир у регіоні та за його межами.

Список використаних джерел

1. Салієнко О. О. «Співвідношення прав людини та міжнародного гуманітарного права» С. 178-185 URL: <https://doi.org/10.32841/ILA.2020.23.21> (дата звернення: 28.03.2024)

2. Язлик Д. «Захист прав людини в умовах збройних конфліктів» 2022. С. 6-13 URL: <https://cutt.ly/0BAUNhr> (дата звернення: 28.03.2024)

3. Міжнародне право захисту прав людини. Студопедія: веб-сайт. URL: https://studopedia.ru/12_217109_subiekti-mizhnarodnogo-ekonomichnogo-prava.html (дата звернення: 15.03.2024)

Катріна КОРОЛЬ
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Ярослав ФОКІН
кандидат юридичних наук,
Державний податковий університет

ПРОГРЕС УКРАЇНИ У ГАРАНТУВАННІ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ВПЛИВОМ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

Інтеграція України до Європейського Союзу (ЄС) є складним та багатограним процесом, який має значний вплив на різні аспекти життя

українського суспільства, зокрема на гарантування прав людини. Європейський Союз ґрунтується на принципах верховенства права, демократії та поваги до прав людини, і Україна, прагнучи стати членом ЄС, повинна відповідати цим стандартам.

Позитивні зміни які відбулися під впливом інтеграції України до ЄС:

- Зміцнення верховенства права: Україна вжила значних зусиль для покращення верховенства права, зокрема, реформування судової системи та боротьби з корупцією. Були видані наступні закони: ЗУ “Про судоустрій і статус суддів” від 02.06.2016 № 1402-VIII, Закон України “Про Вищий антикорупційний суд” від 07.06.2018 № 2447-VIII, ЗУ “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя” від 14.07.2021 № 1635-IX, ЗУ “ Про Вищу раду правосуддя” від 21.12.2016 № 1798-VIII. Прийняття цих законів має важливе значення для захисту прав людини та забезпечення справедливості [1, с. 22].

Вища рада правосуддя, що виникла в результаті судової реформи 2016 року, є ключовим органом у системі правосуддя України. Вона відповідає за формування суддівського корпусу, назначення та звільнення суддів, а також за їхню дисциплінарну відповідальність, що забезпечує незалежність судової влади [2, с. 257].

- Покращення захисту прав людини: Україна ратифікувала численні міжнародні конвенції з прав людини та імплементувала їх у своє національне законодавство. Однією з таких стала Європейська конвенція з прав людини. Це призвело до покращення захисту таких прав, як свобода слова, свобода зібрань та свобода віросповідання.

- Підвищення соціальних стандартів: Україна вжила заходів для підвищення соціальних стандартів, зокрема, збільшення мінімальної заробітної плати та покращення доступу до освіти та охорони здоров'я. Ці заходи допомогли покращити життя багатьох українців.

Важливу роль у процесі інтеграції України до Європейського Союзу (ЄС) стала ратифікація Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ). Це дало позитивний поштовх на шляху покращення системи в Україні з кількох причин:

1. Захист основних прав і свобод: ЄКПЛ гарантує фундаментальні права та свободи, такі як право на життя, свободу від тортур, свободу слова, свободу релігії та право на справедливий суд. Ці права є основоположними для демократичного суспільства і верховенства права, які лежать в основі ЄС [3].

2. Гармонізація з законодавством ЄС: ЄКПЛ слугує важливим орієнтиром для законодавства України, яке має бути узгоджене з нормами та стандартами ЄС. Це стосується, зокрема, таких сфер, як права меншин, гендерна рівність, захист даних та довкілля.

3. Зміцнення судової системи: ЄКПЛ сприяє зміцненню незалежності та ефективності судової системи України. Суди України зобов'язані застосовувати ЄКПЛ у своїх рішеннях, а громадяни України мають право звертатися до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) у разі порушення їхніх прав [4].

4. Підвищення рівня довіри та співпраці: Вступ України до ЄКПЛ та її належне виконання продемонструє її відданість європейським цінностям та принципам, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня довіри та співпраці з боку інших країн ЄС.

5. Підтримка демократичних реформ: ЄКПЛ слугує каталізатором та інструментом для проведення демократичних реформ в Україні. Вона зобов'язує уряд поважати права людини та свободи, а також сприяє створенню більш справедливого та інклюзивного суспільства.

Загалом, ЄКПЛ є невід'ємним елементом процесу інтеграції України до ЄС. Її впровадження матиме значний позитивний вплив на захист прав людини, верховенство права та демократичні інституції в Україні.

В Україні проводяться засідання Діалогу з прав людини. Річний діалог є неодмінною частиною євроінтеграційного курсу України. Початок щорічних засідань настав після укладення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Головною метою цього діалогу є обмін інформацією щодо ситуації в галузі прав людини в Україні та розробка шляхів їх вдосконалення.

Під час останньої наради обговорювалися питання порушення міжнародного права людини та міжнародного гуманітарного права внаслідок повномасштабного вторгнення Росії та проведення нею загарбницької війни. Ці питання включають свавільне позбавлення життя, насильницьке зникнення, катування та жорстоке поводження зі затриманими, депортацію та примусове переміщення цивільних осіб, включаючи дітей, до території Росії та на окуповані території, а також військові злочини сексуального та гендерного насильства, примусову мобілізацію та обмеження свободи слова, зборів, віросповідання та переконань[5].

Засідання дають Україні можливість продемонструвати, що як держава, так і суспільство, поділяють цінності Європейського Союзу, що ґрунтуються на повазі до гідності людини, свободі, демократії, рівності, принципах правової держави та поваги до прав людини, включаючи права осіб, які належать до меншин.

Інтеграція України до Європейського Союзу (ЄС) відображається на різних аспектах суспільного життя, зокрема на захисті прав людини. Позитивні зміни, що відбулися під впливом цього процесу, свідчать про значний прогрес. Зокрема, спостерігається зміцнення верховенства права через реформу судової системи та боротьбу з корупцією. Ратифікація Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ) сприяла покращенню захисту прав людини, гармонізації законодавства з нормами ЄС та зміцненню судової системи. Засідання Діалогу з прав людини є важливою складовою євроінтеграційного процесу, який дозволяє Україні продемонструвати свою

відданість європейським цінностям та принципам. У цілому, інтеграція до ЄС сприяє покращенню захисту прав людини, верховенству права та демократії в Україні.

Список використаних джерел

1. Демидюк О. Застосування інновацій у діяльності вищої ради правосуддя. *1. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф, м. Чернівці, 21 жовт. 2022 р. Чернівці, 2022. С. 22–25.

URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/suchasni_vyklyky_ta_aktualni_problemy_sudovoyi_reformy_v_ukrayini_2022.pdf.

2. Євдокімова О. *Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень* : зб. матеріалів Міжнарод. наук. конф. / за заг. ред. П. В. Горін., м. Київ, 23 квіт. 2024 р. Київ, 2024. С. 257–259.

URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/44822/Polityka%20ta%20pravo%20v%20umovakh%20dii%20voiennoho%20stanu.pdf?sequence=1∓isAllowed=y>.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

4. Роль ЄСПЛ у забезпеченні належного та ефективного механізму захисту прав людини в Україні. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/rol-espl-u-zabezpechenni-nalezhnogo-ta-efektivnogo-mehanizmu-zahistu-prav-lyudini-v-ukrayini.html>

5. Восьме засідання Діалогу з прав людини між Україною та ЄС. URL: <https://dess.gov.ua/vosme-zasidannia-dialohu-z-prav-liudyny-mizh-ukrainoiu-ta-yes/>

Ангеліна МАГДАЛІНОВА,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Світлана ДЕНИСЮК,
доктор політичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ ТА ЇХ ПЕРСОНАЛУ ЗГІДНО З ВІДЕНСЬКОЮ КОНВЕНЦІЮ 1961 РОКУ

Віденська конвенція про дипломатичні зносини, прийнята в 1961 році, є основоположним документом, який регулює дипломатичні відносини між державами. Вона встановлює рамки для діяльності дипломатичних представництв та визначає права і обов'язки дипломатичного персоналу. Ця конвенція відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування міжнародної дипломатії.

Відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини, існує дві категорії дипломатичного імунітету. Перша категорія визначає обсяг імунітетів та привілеїв, що стосуються насамперед приміщень дипломатичних представництв за кордоном, тоді як друга категорія охоплює глав і співробітників дипломатичних представництв за кордоном, тобто особисті імунітети та привілеї [1; 2].

Особливе місце серед дипломатичних привілеїв займає імунітет дипломатичних представництв: Відповідно до Віденської конвенції 1961 року, під приміщенням дипломатичного представництва розуміється будівля (або її частина), в якій розташоване представництво [2]. Це стосується також резиденції глави дипломатичного представництва та земельної ділянки, яка обслуговує цю будівлю або її частину, незалежно від того, кому належить право власності на неї. Термін "земельна ділянка" також включає сади і паркові зони, що належать дипломатичним представництвам за кордоном.

Загалом цей дипломатичний привілей регулюється статтею 22 Конвенції, в якій зазначено, що "...державу перебування несе особливий обов'язок вживати всіх необхідних заходів для захисту приміщень дипломатичних представництв від будь-якого посягання або пошкодження і для запобігання будь-якому порушенню миру або посягання на гідність представництва"[2], пояснюючи, що на державу перебування покладено обов'язок захищати приміщення дипломатичних представництв від будь-якого посягання або пошкодження. Іншими словами, приміщення представництва є недоторканими. Посадові особи держави перебування не можуть входити в приміщення представництва без дозволу глави представництва. Категорично забороняється входити в приміщення представництва без дозволу глави представництва.

Забезпечуючи недоторканність приміщень дипломатичних представництв, держава перебування зобов'язана запобігати будь-яким діям, які можуть завдати шкоди, порушити мир або зганьбити дипломатичне представництво. Це означає запобігання навмисним ворожим діям місцевої влади, діям спецпідрозділів, діям місцевого населення тощо. Однак дії, які певним чином зачіпають інтереси дипломатичного представництва, але які не спрямовані спеціально проти дипломатичного представництва і є результатом нормальної функціональної діяльності, не вважаються порушенням імунітету організації. Прикладами можуть бути різні будівельні роботи в безпосередній близькості від приміщень дипломатичної місії за кордоном або тимчасове блокування з технічних причин таких послуг, як телекомунікації, електропостачання тощо.

Недоторканність приміщень також слід розуміти як особливий обов'язок держави перебування забезпечити захист дипломатичних представництв від нападів з боку приватних осіб. Це зобов'язання містить два елементи. По-перше, місцева влада повинна, за необхідності, забезпечити фізичну охорону дипломатичного представництва і захистити його від нападу, вторгнення або інших посягань з боку приватних осіб; по-друге, у

разі посягання, вона повинна провести розслідування і покарати винних, а також компенсувати їм будь-яку завдану шкоду. Одним з найважливіших дипломатичних привілеїв, безперечно, є привілей на гарантовану особисту недоторканність. Це визнано основоположним принципом у групі, яку зазвичай називають особистими привілеями та імунітетами дипломатів [3, с. 69]. Дипломатичний імунітет регулюється статтею 29 Віденської конвенції 1961 року, згідно з якою особистість дипломата є недоторканною. Особистість дипломатів не може бути порушена, вони не можуть бути піддані арешту або затриманню. Держава перебування зобов'язана поважати дипломатів і вживати всіх необхідних заходів для запобігання посяганням на їхню особистість, свободу і гідність [2].

Іншим аспектом цього дипломатичного привілею є забезпечення захисту дипломатів від нападів з боку приватних осіб, як у випадку з дипломатичними представництвами. У теорії та практиці міжнародного права дотримання цих зобов'язань розглядається як найважливіша умова для продовження дипломатами своєї нормальної діяльності в країні перебування. Однак в останні роки стрімке посилення міжнародного тероризму та військових конфліктів призвело до збільшення кількості різноманітних посягань на життя, честь і гідність дипломатів та персоналу дипломатичних представництв за кордоном. Оскільки дипломати є в певному сенсі символами країн, які вони представляють, напад на них одразу ж привертає увагу міжнародної спільноти. За прикладами далеко ходити не треба. Наприклад, на початку 1997 року мало хто у світі (окрім обмеженого кола експертів) знав про ліворадикальне перуанське марксистсько-ленінське повстанське угруповання "Тупак Амару" [4]. Однак після того, як його члени захопили резиденцію японського посла в Лімі та організували офіційний прийом, на якому були присутні понад 100 іноземних послів, перуанських урядовців та офіційних осіб з інших країн, президент Перу А. Фухіморі був змушений розпочати переговори з терористами, а світові ЗМІ щоденно

транслявали репортажі з місця подій. Це саме те, що було потрібно терористам [4].

Поняття особистої недоторканності дипломатів включає в себе недоторканність приватного житла дипломатів (ст. 30 Віденської конвенції). Мається на увазі, головним чином, житло дипломата і його сім'ї, будинки відпочинку, номери в готелях, купе поїздів і каюти суден, коли дипломат подорожує по території держави перебування у зв'язку з виконанням своїх дипломатичних обов'язків. З іншого боку, на практиці часто виникає питання, чи можна вважати будівлі, з якими пов'язаний дипломат, приватною резиденцією дипломата. Так було, наприклад, у випадку вбивства посла Греції Кіріакоса Емірідіса в Бразилії у 2016 році. Зокрема, 30 грудня 2016 року бразильська поліція оголосила, що Аемірідіса було вбито, коли він перебував у відпустці у своєму будинку в Ріо-де-Жанейро [5].

Дипломати та інші особи, які мають право на спеціальний захист, часто стають жертвами вбивств, викрадень, пограбувань, різноманітних акустичних та інших атак. Не дивно, що кубинська влада категорично заперечила свою причетність до нападу на американських дипломатів [6].

Такі інциденти спонукають до більш рішучої боротьби з міжнародним тероризмом та екстремістськими організаціями. Зростанню екстремізму часто сприяють соціально-економічні кризи, різке зниження рівня життя більшості населення, придушення владою інакомислення і тоталітарні політичні режими, які переслідують опозицію. У таких ситуаціях, особливо в умовах революції або коли країна занурена в тривалу громадянську війну, екстремальні заходи можуть бути єдиним способом для деяких осіб та організацій здійснити реальний вплив. Втім, такі випадки не є рідкісними.

Відповідно до положень Віденської конвенції [2] 1961 року та з урахуванням сучасної практики, держави-учасниці Конвенції повинні забезпечувати належний захист приміщень дипломатичних представництв та їхнього персоналу. Такий захист, як правило, забезпечується державою перебування відповідно до національного законодавства шляхом

використання спеціалізованих підрозділів поліції та збройних сил. Активізація діяльності вітчизняних та іноземних терористичних організацій в останні два десятиліття стала основною причиною того, що в дипломатичній практиці багатьох країн з'явилося нове явище – внутрішня безпека дипломатичних представництв за кордоном. Загалом положення про внутрішню безпеку були затверджені Конгресом США ще в 1932 році, а з 1948 року морська піхота США забезпечує постійну охорону дипломатичних представництв США за кордоном [7, с. 142].

Підсумовуючи, слід зазначити, що, незважаючи на існування низки міжнародно-правових актів щодо захисту дипломатичних представництв та їх персоналу, існує нагальна потреба у підвищенні їх ефективності та дієвості, а також усуненні існуючих прогалин у міжнародному дипломатичному праві, зокрема шляхом подальшої кодифікації та прогресивного розвитку норм цієї галузі права невідомо вжити заходів, передбачених національним законодавством, для ефективної імплементації положень Кримінального кодексу щодо покарання осіб, які вчиняють злочини проти дипломатів.

Особи, які вчиняють акти насильства проти осіб, які перебувають під окупацією дипломатичних представництв або консульств, а також проти осіб, які перебувають під особливим захистом міжнародного права, повинні нести кримінальну відповідальність, незалежно від мотивів злочину та обґрунтувань, які використовуються для виправдання злочинного діяння.

Список використаних джерел

1. Баймуратов О.М. Міжнародне право. Харків : Одиссей, 2001. 672 с.
2. Віденська конвенція про дипломатичні відносини від 18 квітня 1961 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_048.
3. Міжнародне право: Основні галузі : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Буткевич В.Г., Войтович С.А., Григоров О.М. та ін.; за ред. В.Г. Буткевича. Київ : Либідь, 2004. 816 с.

4. Тупак Амару. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Тупак_Амару_\(пых\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Тупак_Амару_(пых)).
5. Поліція Бразилії підтвердила факт вбивства посла Греції. URL: <https://www.unian.ua/world/1706212-politsiya-braziliji-pidtvrdila-fakt-vbivstva-posla-gretsiji.html>.
6. Американські дипломати на Кубі стали жертвами «акустичної атаки». Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinfoim.ua/mbric-world/2283117-amerikanski-diplomati-na-kubi-stali-zertvami-akusticnoi-ataki-cnn.html>
7. Конопляник О С. Адміністративно-правове регулювання охорони дипломатичних представництв іноземних держав в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 259 с.

Софія МИХАЙЛОВА,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Олена ЧЕРНЕЦЬКА,
кандидат юридичних наук., доцент,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРИНЦИПІВ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Процес адаптації законодавства України до норм та стандартів Європейського Союзу є складним та багатограним завданням, яке стикається з численними викликами та проблемами. Адаптація законодавства України до норм та стандартів Європейського Союзу є важливим етапом євроінтеграційного процесу країни. Вона передбачає приведення внутрішнього законодавства відповідно до вимог та стандартів, які діють в країнах-членах ЄС.

Важливим кроком на шляху до адаптації законодавства України до принципів права Європейського Союзу стало укладення Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими

Співтовариствами та їх державами-членами від 16 червня 1994 року (далі – УПС) у п. 1 ст. 51 якої зазначається, що важливою умовою для зміцнення економічних зв'язків між Україною та Співтовариством є зближення існуючого і майбутнього законодавства України із законодавством Співтовариства. Україна повинна вжити заходів для забезпечення того, щоб її законодавство поступово було приведене у відповідність до законодавства Співтовариства» [1].

Оскільки, на сьогоднішній день питання адаптації національного законодавства України до законодавства Європейського Союзу стоїть досить гостро, то велика кількість вчених та науковців були змушені звернути на нього свою увагу, до них відносяться: Мороз О. Б., Черномаз О. Б., Чубейко В.І., Белікова С.О., Гуртова К. М., Колесник О. Ю, Пархоменко Н. М., Прилипчук О. та інші.

Пархоменко Н. М. під поняттям «адаптація» розуміє - процес пристосування до умов, які змінюються; у міжнародному праві адаптація є процесом приведення національного законодавства до норм і стандартів міжнародного права шляхом удосконалення національного законодавства (внесення змін і доповнень, прийняття нових нормативно-правових актів), укладання або приєднання до міжнародних договорів. Адаптація національного законодавства до законодавства міжнародних організацій здійснюється уповноваженими органами державної влади за шляхом правотворчості, планування, координації та контролю [2, с. 338-339].

В свою чергу, Чубейко В.І. пропонує виділити три основні підходи до механізму адаптації національного законодавства до принципів права ЄС:

1. Концепція «мінімальної адаптації». Вона ґрунтувалася на положеннях статті 51 УПС і обмежувалась вимогами економічного співробітництва України і ЄС в різних сферах, які впливали на розвиток торговельних та інших ділових відносин між партнерами [3, с. 154].

2. Концепція «помірної адаптації» виходить з необхідності розповсюдження переваг внутрішнього ринку ЄС: свобода руху товарів, осіб, послуг, капіталу [3, с. 154].

3. Концепція «максимальної адаптації» вбачає необхідність гармонізації законодавства у зв'язку із перспективою членства в ЄС. Зазначена концепція використовується наразі для адаптації національного законодавства [3, с. 154].

Отже, щодо основних проблем адаптації національного законодавства до права ЄС, ми пропонуємо свій перелік.

Однією з проблем є існування великої кількості законодавчих актів, які необхідно адаптувати до європейських стандартів. Прагнучи наблизити своє законодавство до стандартів ЄС, Україна стикається з необхідністю адаптації широкого спектру законів, підзаконних актів та нормативних документів. Цей процес вимагає значних зусиль і ресурсів та може бути тривалим та складним.

Іншою серйозною проблемою є нестабільність законодавчої бази та часті зміни в законах, що ускладнює процес адаптації та створює невизначеність для бізнесу та громадян. Постійні зміни в законодавстві можуть мати негативний вплив на інвестиційний клімат країни та її економічний розвиток. Крім того, нестабільність законодавства може породжувати правову незахищеність та невизначеність для громадян, бізнесу та державних органів.

Ще однією проблемою є відсутність координації між різними галузями та органами влади, залученими до процесу приведення законодавства у відповідність до європейських стандартів. Недостатня співпраця та взаємодія між органами влади може призвести до дублювання зусиль, відсутності співпраці та непрозорості в прийнятті та впровадженні нових нормативних актів. Це може вплинути на ефективність та швидкість процесу адаптації та призвести до затримок у вирішенні питань євроінтеграції.

Наступною проблемою є недостатня увага до соціальних та культурних аспектів при адаптації законодавства до європейських стандартів. Процес адаптації може мати значний вплив на суспільство, культуру та традиції країни, і це необхідно враховувати при прийнятті нових норм та стандартів. Недостатня увага до цих аспектів може призвести до конфліктів та опозиції з боку суспільства, а також до невизначеності та непрозорості в прийнятті та впровадженні нових законів.

Підводячи підсумок всьому вищезазначеному, можна зробити висновок що, проблеми адаптації національного законодавства України стандартам законодавства Європейського Союзу, на сьогоднішній день є дуже актуальними, тому викликають значний інтерес серед науковців, політиків та громадськості, оскільки вони впливає на різні сфери життя суспільства, економіку, правову систему та міжнародні відносини.

Для полегшення адаптації та удосконалення цього процесу вкрай необхідно вносити відповідні зміни до певних законів та інших нормативно-правових актів, а також створювати низку нових.

Список використаних джерел

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. *Офіційний вебпортал парламенту України.*

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text (дата звернення: 22.04.2024).

2. Пархоменко Н.М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види. *Часопис Київського університету права.* 2012. № 1. С. 338–342.

3. Чубейко В. Адаптація законодавства України до принципів права європейського союзу. *Молодий вчений.* 2018. № 11 (63). С. 152–155.

Наталія ОЛІЙНИК,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Олена ЧЕРНЕЦЬКА,
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет

ЗАХИСТ ПРАВ БІЖЕНЦІВ ТА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Захист прав біженців та внутрішньо переміщених осіб є надзвичайно актуальною темою в сучасному світі, позначеному численними збройними конфліктами, гуманітарними кризами та вимушеними переміщеннями населення. Повномасштабна війна, розв'язана росією проти України у 2022 році, спричинила безпрецедентну хвилю вимушених переміщень як за кордон, так і всередині країни, змусивши мільйони українців шукати порятунку від воєнних дій. За даними ООН, на середину березня 2023 року, понад 8 мільйонів українців стали біженцями в Європі внаслідок збройної агресії [1].

Міжнародне гуманітарне право, Конвенція ООН про статус біженців 1951 року, законодавство України та інших країн мають на меті захистити права і гідність вимушено переміщених осіб. Однак численні виклики воєнного часу значно ускладнюють реалізацію цієї мети на практиці.

Конституція України та міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною, закріплюють основні права й обов'язки біженців та внутрішньо переміщених осіб. Згідно ст. 12 Конвенції ООН Про статус біженців особистий статус біженця визначається законами країни його доміцилія (тобто юридично оформлене місце перебування) або, якщо у нього такого немає, – законами країни його проживання. Права, раніше набуті біженцем і пов'язані з його особистим статусом, зокрема права, які стосуються шлюбу, дотримуватимуться Договірними Державами після виконання, якщо необхідно, формальностей, які вимагаються законами цієї держави, за умови,

що відповідне право є одним з тих прав, які були б визнані законами цієї держави, якби ця особа не стала біженцем [2].

Більш детально права та обов'язки біженців визначено у Законі України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту». Згідно з ним, особи з визнаним статусом біженця користуються в Україні таким самим обсягом прав і свобод, що й громадяни України, в тому числі правами на працю, освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення, судовий захист тощо [3].

Проте на практиці під час реалізації своїх прав біженці та ВПО в Україні нерідко стикаються з численними труднощами – від проблем із реєстрацією місця проживання до отримання житла, медичного обслуговування, працевлаштування [4]. Тому подальше вдосконалення національного законодавства має не лише конкретизувати положення, а й посилювати гарантії захисту цієї категорії осіб.

Важливу роль у забезпеченні прав біженців та ВПО відіграє діджиталізація публічних послуг, адже цифровізація дозволяє оперативно надавати необхідні адміністративні, соціальні чи правові послуги навіть в умовах військових дій та вимушеного переміщення. Держава вживає низку заходів із діджиталізації послуг для біженців і ВПО, зокрема через застосування мобільних додатків та онлайн-сервісів.

Зокрема, через мобільний додаток «Дія» можна отримати довідку ВПО, подати заяву на грошову допомогу чи заявити про пошкодження майна [5]. Через численні онлайн-платформи та сервіси біженці та ВПО можуть знайти тимчасове житло, гуманітарну допомогу, психологічну підтримку, пошук роботи, доступ до медичних послуг тощо. Таким чином, діджиталізація допомагає захисту прав вимушено переміщених осіб в умовах війни.

Вагомий внесок у захист прав біженців та ВПО в Україні робить Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Зокрема, УВКБ ООН реалізує проекти з надання грошової допомоги, екстреної житлової допомоги, тимчасового прихистку, правової та консультативної підтримки

для біженців і переміщених осіб, співпрацюючи з українською владою [6]. На захист прав біженців і ВПО в Україні також спрямовані зусилля інших міжнародних організацій, донорів та волонтерів.

Однак попри зусилля влади, міжнародних партнерів та громадянського суспільства, проблема захисту прав біженців і вимушено переміщених осіб лишається актуальною. Враховуючи безпрецедентний характер і масштаби примусових переміщень в Україні, посилені агресією росії, захист законних прав і гідності цих категорій населення має стати одним із пріоритетів як на національному, так і міжнародному рівні.

Отже, захист прав біженців та внутрішньо переміщених осіб в Україні, яка нині переживає найбільшу з часів Другої світової війни гуманітарну кризу в Європі, є одним з найбільш нагальних викликів. Попри зусилля влади, міжнародних організацій та волонтерів, проблема дотримання прав і гідності цих категорій населення залишається вкрай актуальною. Вдосконалення національного законодавства, посилення співпраці з УВКБ ООН та іншими міжнародними партнерами, діджиталізація послуг для ВПО та біженців мають стати важливими кроками в напрямку більш ефективного захисту їхніх законних прав та інтересів. Лише комплексні та скоординовані зусилля на національному та міжнародному рівнях дозволять подолати виклики, спричинені російською агресією проти України, та гарантувати реалізацію прав і свобод вимушено переміщених осіб.

Список використаних джерел

1. ООН запросила \$4,2 млрд у донорів для підтримки України та біженців. URL: <https://forbes.ua/news/oon-zaprosila-42-mlrd-u-donoriv-dlya-pidtrimki-ukraini-ta-bizhentsiv-15012024-18500> (дата звернення: 16.04.2024).
2. Конвенція ООН про статус біженців від 28.07.1951 р. № 995_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (дата звернення 16.04.2024).

3. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 року, № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text> (дата звернення 16.04.2024).

4. Петрик Т.О. Права та обов'язків біженців в Україні. URL: <https://prihodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/prava-ta-obovyazki-bizhencziv-v-ukra%D1%97ni/> (дата звернення 16.04.2024).

5. Інформація для громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях. URL: <https://kntu.net.ua/ukr/Pro-universitet2/Dokumenti-dostup-do-publichnoyi-informaciyi/Informaciya-dlya-gromadyan-Ukrayini-yaki-prozhivayut-na-timchasovo-okupovanih-teritoriyah> (дата звернення: 16.04.2024).

6. Про реалізацію спільного з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців проекту щодо додаткових заходів із соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2022 р. № 445-2022-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/445-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.04.2024).

Юлія ПАНФІЛОВА
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права
Державного торговельно-економічного університету

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

У сучасному світі, коли межі зникають, а співпраця між країнами стає необхідністю, Україна не може залишатися осторонь європейських інтеграційних процесів. І одним із важливих аспектів цього шляху є розвиток транспортної сфери – серця економіки та ключа до нових можливостей. Адже велика географічна привабливість України, як перехрестя Європи та

Азії, робить розвиток її транспортних мереж важливим фактором економічного зростання та інтеграції у світову економіку.

Для України, де одним із найважливіших завдань є інтеграція економіки країни до європейських структур, організація взаємовигідної співпраці з європейськими партнерами, підняття стандартів виробництва та обслуговування до конкурентоспроможного європейського рівня їй слід приділяти додаткову увагу. Для успішного розвитку нашої країни важливо гармонійно розвивати всі види транспорту та супутні сервісні служби.

Сьогодні транспорт гарантує розвиток міжнародних економічних відносин і сприяє взаємовигідному обміну між країнами. Це призводить до створення найбільш раціонально використаних транспортних коридорів з урахуванням специфіки регіону та країни. Через територію нашої країни проходять 3, 5, 7, 9 Пан'європейський транспортний коридор, Дунайський (водний) коридор, а також Міжнародний транспортний коридор Гданськ-Одеса [1].

Україна, що знаходиться в безпосередній близькості від країн Євросоюзу, має значний транзитний потенціал і зацікавлена в максимальному використанні можливостей розвитку ринку сервісних послуг в ЄС.

Економічний простір ЄС, хоча і суттєво неоднорідний, але є по-справжньому спільним, завдяки єдиним інфраструктурним системам, вільному переміщенню людей, товарів, послуг і капіталів, єдиній валюті, узгодженню національних економічних політик та наднаціональному управлінню за значною кількістю державних функцій. У зв'язку з цим важко недооцінити значення розвитку єдиної транспортної системи для успішного функціонування спільного економічного простору ЄС. Крім того, транспорт є одним із ключових факторів транспортної політики в рамках певних часових інтервалів. Нині подібні заходи спираються насамперед на так звану Білу книгу з транспорту.

Один із найважливіших напрямів сучасної транспортної політики ЄС полягає у розв'язанні актуальних проблем у транспортній галузі,

обумовлених відсутністю гармонійного розвитку загальної транспортної політики.

У ЄС постійно вживаються заходи щодо раціональнішого використання всіх видів транспорту. Ще велике навантаження буде сконцентровано на головних наскрізних магістралях, які вже перевантажені. Швидке економічне зростання, яке очікується в країнах - кандидатах у ЄС, та найкращі зв'язки з віддаленими регіонами також збільшать транспортні потоки, що дає Україні шанс на якнайшвидшу євроінтеграцію транспортної галузі. У разі стрімкого зростання перевезень зростає кількість так званих «вузьких місць» на основних міжнародних маршрутах, які в свою чергу впливають на всі види транспорту. З боку країн, які прагнуть увійти в інфраструктуру ЄС, необхідно спрямувати зусилля на усунення «вузьких місць», щоб забезпечити фізичний рух вантажів та пасажирів, реалізацію ідеї внутрішнього ринку та територіального згуртування ЄС.

Окремо розглядається політика розвитку інтермодальних коридорів. Для її успішного здійснення потрібно досягнення високої якості залізничної інфраструктури. Фізичні характеристики залізниць у Європі не дозволяють ефективно здійснювати масові вантажні перевезення, ешелонувати контейнери або складати довгі потяги з урахуванням того, що напружений рух пасажирських поїздів здійснюється за тією самою інфраструктурою, що й вантажні перевезення. Україна, у її теперішньому стані стикається з тими самими проблемами. Вбачається, що найближчим часом неможливо організувати залізничну мережу, цілком призначену для вантажоперевезень, тому передбачається використовувати наявні лінії транспортування вантажів.

Невіддільною ланкою мультимодальних коридорів є доступ до портів. Це необхідна умова розвитку морських перевезень. Велике значення мають термінали остаточного призначення вантажів. З метою підвищення пропускної спроможності планується відкрити їх для залучення інвестицій у парк функціонувальних суден та здійснення транс'європейських перевезень. Передбачається здійснення специфічних заходів щодо управління рухом

автотранспорту, скоординованих на європейському рівні, з метою загального покращення умов перевезення в основних містах, незалежно від причини перевантаженості. Загалом політика ЄС у галузі інтермодальних перевезень спрямована головним чином на вдосконалення об'єктів інфраструктури, які забезпечують згуртування європейського континенту у сфері міжнародних перевезень, що дає Україні шанс на залучення інвестицій.

Нині українським транспортникам слід звернути увагу на транспортну політику ЄС. Підхід, на який спирається Біла книга у сфері адаптації загальної транспортної політики, передбачає низку цінових заходів, а також дій, пов'язаних з поживленням альтернативних автомобільних видів транспорту (чому сприяє значна роль залізничного транспорту в країнах-кандидатах) та цільовим інвестуванням у транс'європейські мережі [2]. Впровадження шістдесяти додаткових заходів, що містяться у Білій книзі, спрямовані на зв'язок між транспортною політикою та економічним зростанням, без дій щодо обмеження мобільності людей та товарів. Крім програми, що запропонована в Білій книзі, передбачається здійснення низки послідовних заходів на національному і локальному рівнях. Для нашої країни має значення прийняття так званої процедури «транспортного законодавства» тобто (приведення законодавчо-правового масиву в галузі транспорту у відповідність до стандартів ЄС).

Нині стратегія розвитку транспорту в ЄС має на меті вже не лише безперешкодне функціонування єдиного ринку. На перший план висунуто завдання створення сучасних транспортних систем, що відповідають досягнутим рівням та змінам у структурі європейського та світового господарства. Як інструмент реалізації даної стратегії розробляються конкретні заходи ЄС, які є учасниками міжнародних угод, особливо в галузі міжнародних вантажоперевезень та повітряного транспорту, така процедура не створює додаткових проблем. Перший критерій оцінки проведення розширення – це здійснення успішного приєднання учасників до транс'європейської мережі, що є попередньою умовою їхнього економічного

розвитку та їхньої інтеграції у світовий ринок. Інтенсивне технічне співробітництво країн-кандидатів та ЄвроКомісії вже призвело до створення кількох транспортних коридорів, а також реалізації проєкту глобальної оцінки потреби в інфраструктурі країн-кандидатів. Процес здійснення даного проєкту розпочався ще в 1996 р. з метою переглянути та скоординувати розвиток інтегрованої транспортної системи у країнах-кандидатах. Основна ідея проєкту полягає у координації інфраструктурних проєктів цих країн із проєктами, прийнятими в ЄС з метою продовження на них єдиної транс'європейської мережі.

Міністри транспорту країн-членів ЄС схвалили попередній план створення на території Євросоюзу єдиної транспортної системи. План розрахований на строк до 2030 року з проведенням модернізації до 2050 року. Інвестиції до 2030 року оцінюються в 500 млрд євро, їх планують направити європейські уряди, Євро-комісія, Європейський інвестиційний банк та приватні інвестори. У рамках розвитку мережі передбачається облаштування 10 транспортних коридорів. До 2030 року 15 тисяч кілометрів залізниць мають бути модернізовані для швидкісного сполучення, 86 головних європейських морських портів будуть з'єднані автомобільними та залізничними дорогами.

Отже розвиток транспортної сфери – це шлях до майбутнього, який варто йти разом, відчуючи підтримку інших країн. Це – шлях, який варто пройти, щоб країна стала не просто членом європейської спільноти, але й його повноцінним учасником

Для приведення української транспортної системи у відповідність до вимог Євросоюзу необхідно вжити заходів щодо підвищення екологічних стандартів, стандартів якості та безпеки. Приєднання України до транс'європейської транспортної мережі можливе при приведенні до європейських вимог правових, економічних та екологічних законодавчих актів.

Зокрема, досягнення цієї мети включають модернізацію інфраструктури,

підвищення ефективності та безпеки транспортних перевезень, а також співпрацю з міжнародними партнерами. Лише за умови реалізації стратегічних напрямків розвитку транспортної сфери України можливо досягнення її потенціалу як важливого транспортного хабу у центрі Європи.

Список використаних джерел

1. Ахромкін Є. М., Хорошилова І. О., Кучменко В. О. Удосконалення механізму управління транспортною системою міста : монографія. Харків : ФОН Бровін О.В., 2019. 256 с.

2. Біла книга. – Транспорт. URL : https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2016/01/1_Bila-knyga-transport-plan-rozvytku-yedynogo-yevropey-skogo-transportnogo-prostoru-na-shlyahu-do-konkuretnospromozhnoita-resursoefektyvnoi-.pdf (дата звернення: 08.05.2024).

Микола ПУРТОВ,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Світлана ДЕНИСЮК,
доктор політичних наук, професор,
Державний податковий університет

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Нині забезпечення міжнародної безпеки стало найактуальнішою проблемою. Як показує досвід, гарантії безпеки кожної держави лежать у зміцненні загальної безпеки. Дослідження правових аспектів міжнародної безпеки в контексті російсько-української війни має важливе теоретичне та практичне значення. Питання міжнародної безпеки набуває додаткової значущості у контексті інтеграції України до Європейського Союзу (ЄС)». Збройні конфлікти, їх причини та наслідки стають об'єктом уваги не лише окремих країн, а й міжнародної спільноти в цілому. У цьому контексті особливе місце займає Україна, яка переживає складний період своєї історії

через збройний конфлікт на своїй території. Сьогодні світ переходить у нову еру міжнародних відносин, де вирішення глобальних проблем безпеки вимагає активної участі країн. Створення всеосяжної системи міжнародної безпеки є дещо новим підходом до цієї проблеми. Нова система міжнародних відносин повинна бути готова відповісти на нові виклики, що ставляться перед сучасністю, і Україна має бути активним учасником цього процесу, щоб забезпечити свою безпеку та вирішити питання інтеграції до ЄС.

Міжнародна безпека сьогодні неможлива без основ нового світового порядку. У сучасній системі міжнародних відносин важливе місце займає міжнародне право, яке відіграє роль ключового інструменту установа порядку. Забезпечення міжнародної безпеки в сучасних умовах можливе лише за допомогою політико-правових інструментів, що застосовуються в нормативній, організаційній та матеріальній сферах. Однак відсутність наддержавного органу у міжнародному співтоваристві, який зміг би примусити дотримуватися правових норм, означає, що боротьбу з агресією держави здійснюють через індивідуальну/колективну самооборону та застосування колективних санкцій за рішенням Ради Безпеки ООН.

Система міжнародної безпеки визначає право на самооборону як засіб захисту міжнародного миру та національної безпеки. Застосування збройної сили допускається лише у відповідь на протиправний збройний напад і має бути обмеженим метою захисту. Сучасна концепція міжнародного права наголошує на важливості уникнення міждержавних конфліктів. Світ стає все більш взаємозалежним, що потребує активного співробітництва у зміцненні міжнародної безпеки. Статут ООН закладає концептуальні основи такого співробітництва, спрямованого на підтримку міжнародного миру та безпеки через колективні заходи. Розвиток системи міжнародної безпеки ускладнюється проблемами сучасності, але правові гарантії, закріплені в Статуті ООН, відповідають на ці виклики.

Україна може виступити ініціатором нововведень у сфері міжнародної безпеки, пропонуючи конструктивні підходи до вирішення глобальних

проблем. Наприклад, Україна може активно пропагувати ідею зміцнення міжнародного правопорядку через створення міжнародних механізмів контролю за дотриманням міжнародного права та механізмів реагування на порушення. Для цього Україна може вести активну дипломатичну роботу, співпрацювати з іншими країнами та міжнародними організаціями та пропонувати конкретні проекти та ініціативи для зміцнення міжнародної безпеки.

Українське законодавство має прогалини, які ускладнюють повноцінну інтеграцію та взаємну співпрацю з ЄС у контексті забезпечення міжнародної безпеки в умовах збройного конфлікту. Україна стикається з проблемами у правовій системі, зокрема з недостатньою ефективністю правосуддя та виконанням законів, які заважають швидкій інтеграції України до ЄС. Такими головними чинниками, на мою думку, є:

- недостатня дієвість правової системи;
- політична нестабільність;
- соціально-економічні проблеми;
- нестійка законодавча база, щодо захисту прав цивільного населення та встановлення прав та повноважень силовим органам під час воєнного стану;
- корупція;
- низька якість освіти.

Перше, на чому потрібно зосередити особливу увагу – це освітня програма. Україна стикається з вагомими проблемами в освітній сфері, що також є важливим кроком для інтеграції до ЄС та забезпечення міжнародної безпеки. «У 2005 році Україна підписала Болонську декларацію, тим самим офіційно приєднавшись до Болонського процесу та взявши на себе зобов'язання запроваджувати європейські освітні стандарти в системі вищої освіти у процесі реформування вітчизняної освітньої системи» [1, с. 46]. Наша система досі має прогалини та неповністю адаптована до європейських стандартів, водночас, Україна має на своєму рахунку здобутки після підписання декларації. Було впроваджено ряд положень: «впровадження

ступеневої системи, стандартів і рекомендацій забезпечення якості вищої освіти відповідно до вимог міжнародної організації «Європейська мережа забезпечення якості», набуття урядового членства в Європейському реєстрі із забезпечення якості, введення європейської кредитно-трансферної системи, додатку до диплома європейського зразка, розробку національної системи кваліфікацій» [1, с.59].

На даний час велика кількість населення чоловічої статі зловживає освітніми послугами задля ухилення від мобілізації. Це є проблемою, оскільки для наступного покоління унеможлиблюється отримання додаткової освіти після вже здобутої повної вищої освіти, так як, освітяни не зможуть отримати якісні послуги через примусову мобілізацію. Також, через присутність невеликої кількості закладів освіти, які надають якісні освітні послуги, деякі громадяни просувають думку, що платні курси є більш ефективними, так як матеріал після вивчення одразу застосовується на практиці, з чим я погоджуюся. На мою думку, Україні потрібно звернути увагу на такий спосіб та стати інноваційною у, здавалося б, нестандартному отриманні кваліфікації. З власного спостереження можу сказати, що освіта в Україні потребує більше практичних занять, які будуть мотивувати та зацікавлювати студентів до поглибленого вивчення обраної ними галузі, що може вирішити проблему з нестачею фахівців. Отже, для поліпшення якості надання освітніх послуг потрібно інвестувати у підвищення кваліфікації викладачів, впроваджувати сучасні методики навчання та оцінювання, важливо забезпечити рівний доступ до якісної освіти для всіх верств населення, зокрема зменшити рівень відпаду учнів у процесі навчання, постійно оновлювати зміст освіти, враховуючи сучасні вимоги ринку праці та глобальні тенденції і звісно враховувати думку громадськості, батьків, учнів та викладачів у процесі прийняття рішень щодо реформування освіти.

Реформування правової системи є надважливим другим етапом інтеграції України до ЄС та забезпечення міжнародної безпеки. Перш за все, існують виклики у сфері адміністративної реформи. «Україні необхідно

продовжувати модернізацію своїх адміністративних структур для відповідності європейським стандартам та вимогам. Це охоплює реформування публічного управління, боротьбу з корупцією, підвищення ефективності державного апарату та розвиток правової культури серед населення»[1, с.197].

Важливим аспектом є гарантування прав людини, що на даний час є дуже проблематичним. Україні необхідно забезпечити виконання міжнародних зобов'язань у сфері прав людини, у тому числі стосовно свободи слова, судової незалежності та боротьби з дискримінацією навіть під час дії воєнного стану. Це важливий елемент будь-якої демократичної системи, що є ключовим у контексті євроінтеграції. Важливо не загубити напрямку руху у зв'язку з останньою подією, де «Україна офіційно відійшла від обов'язку виконання статей Європейської конвенції з прав людини» [3].

Особливе місце в інтеграції займає забезпечення міжнародної безпеки. Україні важливо підтримувати співпрацю з міжнародними організаціями та партнерами з метою протидії загрозам, що виникають у сучасному світі, таким як тероризм, кіберзлочинність та гібридна війна. Україна продемонструвала достатній професіоналізм у військовій справі, через що має змогу ділитися досвідом та впроваджувати інноваційні пропозиції, щодо нового формату колективної безпеки на міжнародно-правовому рівні. Необхідно активізувати співпрацю у сфері миротворчості та врегулювання конфліктів з метою забезпечення стабільності та безпеки не лише в Україні, а й у всьому регіоні.

Отже, недостатня ефективність правової системи України, відсутність стабільності та соціально-економічні труднощі перешкоджають швидкій інтеграції країни до ЄС. Проблеми, які виникають у контексті збройного конфлікту, є особливо актуальними, оскільки вони вимагають негайного врегулювання та впровадження ефективних механізмів захисту прав цивільного населення та забезпечення міжнародної безпеки. Для успішної інтеграції України до ЄС необхідно активізувати реформи, спрямовані на

поліпшення правової та освітньої системи, боротьбу з корупцією, зміцнення прав людини та забезпечення правопорядку. Тільки тоді країна зможе досягти своїх цілей і стати повноцінним учасником європейської спільноти, забезпечуючи власну міжнародну безпеку та сприяючи стабільності в регіоні.

Список використаних джерел

1. Люшик О.М., Дідик Н.І. Адміністративно-правові основи державної політики європейської інтеграції України // Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». – 2022. – № 4 – С. 195-198 (Дата звернення: 30.05.2024)
URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.35>
2. Хан Є. Участь України у Болонському процесі: 12 років на шляху до європейського історичного простору // Європейські історичні студії. – 2017. – № 7. – С. 45-63 (Дата звернення: 30.05.2024)
URL: <http://doi.org/10.17721/2524-048X.2017.07.45-63>
3. Notification of partial withdrawal of derogation – Strasbourg, 8 April 2024
URL: <https://rm.coe.int/0900001680af4532>

Орина СВІТЛИЧНА,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Олена ЧЕРНЕЦЬКА,
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет

ВІДНОСИНИ МІЖ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ТА УКРАЇНОЮ

Відносини між Україною та Європейським Союзом розпочалися ще у грудні 1991 року, коли головуєча в ЄС держава, Нідерланди, через свого Міністра закордонних справ офіційно визнала незалежність України у листі від імені Євросоюзу. [1]

А ось вже у Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 року «Про основні напрями зовнішньої політики України» наша держава вперше

поставила за мету побудувати відносини з Європейським Союзом на принципах інтеграції. Документ фіксував, що «прогнозованою ціллю зовнішньої політики України є членство країни в Європейських Співтовариствах, якщо це, звісно, відповідатиме національним інтересам країни». [2]

Першим юридичним документом, який встановив співпрацю між Україною та ЄС і охопив широкий спектр політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань, стала Угода про партнерство та співробітництво (УПС). Цей документ був підписаний 14 червня 1994 року, а вже 1 березня 1998 року він набув чинності. [2] Підписання УПС сприяло встановленню систематичного двостороннього діалогу між Україною та ЄС на рівнях політики та окремих секторів, впровадженню регульованого режиму торгівлі між сторонами, а також визначенню пріоритетів у гармонізації законодавства України зі стандартами та нормами Європейського Співтовариства у конкретних галузях української економіки.

У рамках УПС було закріплено 7 пріоритетів у співпраці між Україною та ЄС, такі як: енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та внутрішні справи, наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу, охорона навколишнього середовища, транспортна сфера, транскордонне співробітництво, співпраця у сфері науки, технологій та космосу.

Основоположним на сьогодні документом, що визначає форму, зміст, процедуру та механізми координації співпраці між Україною та Європейським Союзом є Угода про асоціацію між Україною та ЄС., яка була підписана 27 червня 2014 року Президентом України П.О.Порошенком та ратифікована 16 вересня 2014 року. [1] До того ж був створений спеціальний орган – Рада асоціації, контролюється процес виконання угоди, та переглядає результативність функціонування. Засідання Ради асоціації проводяться щорічно, не рідше одного разу на рік. Рада асоціації розглядає ключові питання, що виникають в контексті Угоди, а також будь-які інші двосторонні або міжнародні питання, які є взаємним інтересом сторін.

Починаючи з 2014 року, коли розпочалася російська агресія проти України, ситуація в нашій країні та події, що відбуваються навколо неї, викликали особливий інтерес у рамках Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу. Питання, пов'язані з Україною, регулярно відображаються у заявах, резолюціях, висновках та інших документах керівництва ЄС. Європейський Союз послідовно підтримує незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України.

Важливим елементом підтримки міжнародних зусиль з врегулювання ситуації навколо України є санкції, введені європейським союзом проти росії у 2014 році у відповідь на її агресію. [3] Ці заходи спрямовані на вплив на політичну еліту росії і призводять до прямих втрат для країни через її збройний напад, а також обмежують її промислові та економічні можливості у здійсненні військових дій, виробництві більшої кількості зброї та ремонті наявних систем озброєння.

Звісно, Україна була забезпечена і фінансовою підтримкою з боку ЄС, а саме після початку агресивної війни у 2022 році, країни-члени та фінансові установи Європейського Союзу залучили майже 98 мільярдів євро допомоги для України та її громадян. [3] Значна частина цієї суми, а саме 47.9 мільярдів, була призначена для забезпечення загальної економічної, соціальної та фінансової стабільності України шляхом надання надзвичайної макрофінансової допомоги, бюджетної підтримки, екстреної допомоги, кризового реагування та гуманітарної допомоги. Окрім цього, у заходи з військової допомоги було вкладено 33,1 мільярда євро. Звісно, наші громадяни намагались втекти від війни, тому були вимушені переїхати а деякий час до країн ЄС, тому ще 17 мільярдів євро виділили задля допомоги державам-членам ЄС на підтримку українців, що рятуються від війни.

Отже, взаємодія між ЄС та Україною відзначається великим обсягом підтримки та спільних зусиль у вирішенні низки суспільно-політичних та економічних питань. Ця співпраця є важливим фактором стабілізації та

розвитку України, а також сприяє зміцненню демократичних інститутів та європейських цінностей у країні.

Список використаних джерел

1. Стаття «Відносини між ЄС та Україною» URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/6756653634445.pdf>
2. Європейська інтеграція: Відносини Україна – ЄС, м. Дніпро, 2024р. URL: https://i-lug.gov.ua/external_relations/euro-integration-element/vidnosini-ukraina-%E2%80%93-es
3. Шлях України до вступу в ЄС URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/ukraines-path-towards-eu-accession_uk

Владислав СКРИПЕЦЬ,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Катерина ЛІСОВА,
кандидат історичних наук, доцент,
Державний податковий університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ІЗ ACQUIS ЄС: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Гармонізація законодавства України з правовими нормами Європейського Союзу (acquis communautaire) залишається одним з найважливіших завдань на шляху євроінтеграції. Після здобуття статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році процес адаптації національного права до acquis набув нового імпульсу та пріоритетності. Тому теоретико-правовий аналіз концептуальних засад правової гармонізації має важливе значення.

Гармонізація законодавства передбачає приведення норм національного права у відповідність до acquis communautaire ЄС шляхом рецепції, імплементації та узгодження. Acquis ЄС складається з установчих договорів ЄС, законодавства ЄС (регламентів, директив та рішень), судової

практики Суду ЄС, міжнародних договорів, укладених ЄС, а також інших правових актів [1]. Гармонізація спрямована на усунення розбіжностей між національним законодавством та *acquis*.

Обов'язок гармонізації випливає з міжнародно-правових зобов'язань України, закріплених в Угоді про партнерство і співробітництво 1994 р., Угоді про асоціацію 2014 р. та документах Європейської комісії щодо подальшої інтеграції України до ЄС. Зокрема, ст. 114 Угоди про асоціацію передбачає, що Україна повинна забезпечити поступове приведення свого законодавства у відповідність із *acquis* ЄС [3].

Стратегія гармонізації визначається Загальнодержавною програмою адаптації законодавства України до законодавства ЄС, Планом заходів з виконання Угоди про асоціацію та іншими актами уряду.

Процес гармонізації ґрунтується на низці фундаментальних принципів і концепцій права ЄС:

1) Пріоритет *acquis* як взірця правової уніфікації згідно з принципом верховенства права ЄС над національним правом держав-членів [4].

2) Використання різних методів адаптації: прямої рецепції регламентів ЄС (трансформації); імплементації положень директив ЄС; узгодження національного законодавства [4].

3) Принцип правової визначеності як основна вимога до гармонізованого законодавства.

4) Принципи субсидіарності та пропорційності як критерії вибору належного правового інструменту та рівня втручання органів ЄС [4].

5) Поетапний підхід до гармонізації із пріоритетом секторів внутрішнього ринку ЄС.

6) Спрямованість на європейську правову інтеграцію, уніфікацію та кодифікацію права [4].

Обсяг і методи гармонізації відрізняються залежно від сфери правового регулювання. Найбільший ступінь уніфікації з переважанням актів прямої дії передбачається для галузей, що безпосередньо пов'язані з формуванням

внутрішнього ринку (свобода руху товарів, послуг, капіталів та осіб). В інших сферах частіше застосовується імплементація положень директив ЄС згідно з національною правовою процедурою (наприклад, конкурентне законодавство, оподаткування, трудове право).

Значних зусиль потребує адаптація національного законодавства до секторальних політик ЄС у сфері енергетики, транспорту, телекомунікацій, сільського господарства, охорони довкілля тощо. Важливим викликом є реформування системи державного управління, судочинства та адміністративних процедур відповідно до стандартів ЄС.

Правове забезпечення гармонізації здійснюється на основі Загальнодержавної програми адаптації законодавства та планів заходів із виконання Угоди про асоціацію. Ключові елементи механізму:

- експертиза національного законодавства на відповідність *acquis*;
- розробка проектів законодавчих актів та підзаконних нормативних актів;
- перевірка на відповідність *acquis*;
- офіційна нотифікація ЄС тощо.

Важливу роль відіграють також акти "м'якого права" - методичні рекомендації, роз'яснення, дорожні карти.

Незважаючи на помітний прогрес, гармонізація стикається з низкою викликів, серед яких:

- нестабільність та неузгодженість вітчизняного законодавства;
- труднощі перекладу та тлумачення актів права ЄС;
- недостатня інституційна спроможність органів влади;
- відсутність систематичного моніторингу виконання актів гармонізації;
- недосконала експертиза законопроектів;
- непослідовність державної політики в цій сфері [2].

Гармонізація законодавства є невід'ємною складовою європейської інтеграції України. Вона здійснюється на концептуальній основі орієнтації на

acquis communautaire як зразок для правової уніфікації відповідно до базових принципів права ЄС. Водночас гармонізація є складним комплексним процесом, який вимагає подальшого вдосконалення правового механізму та практики його реалізації, а також посилення інституційного потенціалу органів державної влади. Системне й послідовне впровадження правових стандартів ЄС є запорукою успішної євроінтеграції України.

Список використаних джерел

1. Гармонізація законодавства України як умова членства в ЄС: прогрес і перспективи - Юридична Газета. Юридична газета – онлайн версія. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/garmonizaciya-zakonodavstva-ukrayini-yak-umova-chlenstva-v-es-progres-i-perspektivi.html> (дата звернення: 30.04.2024).
2. Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 09.02.2024 р. № 133-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133-2024-p#Text> (дата звернення: 30.04.2024).
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода Україна від 27.06.2014 р. : станом на 30 листоп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 28.04.2024).
4. Bondarenko O. S., Maletov D. V. Harmonization of it-law with eu law. South ukrainian law journal. 2022. Т. 1, № 4. С. 9–16. URL: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.1.2> (дата звернення: 30.04.2024).

Євгеній СМІРНОВ,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Ярослав ФОКІН,
кандидат юридичних наук,
Державний податковий університет

ПОЛІТИЧНІ ПРИНЦИПИ, ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА І ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВА ПОГЛИБЛЕННЯ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Україна та Європейський Союз підтримують важливі та стратегічні відносини, які ґрунтуються на спільних цінностях, інтересах та цілях. Політичні принципи, верховенство права та зовнішня політика виступають фундаментом для поглиблення цих відносин.

Політичні принципи включають у себе демократію, права людини, правову державу та рівність перед законом. Ці принципи є основою для будівництва міцних та стабільних відносин між Україною та Європейським Союзом [1, с. 65]. Верховенство права визначає, що ніхто, включаючи уряди, не підпадає поза рамки закону, що є ключовим елементом розвитку демократії та захисту прав громадян. Зовнішня політика відображає взаємодію України та Європейського Союзу на міжнародній арені, сприяючи зміцненню мирних та стабільних відносин [2, с. 78].

Актуальність цієї теми виправдана рядом факторів. По-перше, Україна має стратегічний інтерес у європейському інтеграційному процесі, оскільки це забезпечить її економічний розвиток, політичну стабільність та забезпечить захист її національних інтересів. По-друге, Європейський Союз, в свою чергу, має інтерес у співпраці з Україною як з ключовим партнером на сході Європи, що сприятиме розширенню своїх впливових зон та сприяє стабільності у регіоні. Нарешті, у контексті геополітичних змін та викликів, таких як російська агресія, енергетична безпека та криза в районі Чорного моря, співпраця між Україною та Європейським Союзом набуває особливого

значення для забезпечення миру, стабільності та процвітання у регіоні [3, с. 45].

У сучасних умовах Україна та Європейський Союз стикаються з рядом викликів та можливостей, які вимагають активного співробітництва на основі політичних принципів, верховенства права та зовнішньої політики. Використовуючи ці принципи як основу, вони мають можливість поглиблювати свої відносини та спільно працювати над вирішенням спільних проблем [4, с. 12].

Політичні принципи, такі як демократія, права людини та правова держава, є основою, на якій ґрунтується співпраця між Україною та Європейським Союзом. Обидві сторони ділять спільні цінності і прагнуть зміцнення демократії, захисту прав людини та підтримки правової держави. Саме ці принципи створюють сприятливий ґрунт для розвитку відкритого та взаємовигідного партнерства між Україною та Європейським Союзом.

Верховенство права визначає, що всі члени суспільства, включаючи уряди, повинні діяти в межах закону. Це забезпечує стабільність, передбачуваність та захист прав громадян. В контексті відносин між Україною та Європейським Союзом, верховенство права сприяє розвитку правової системи, боротьбі з корупцією та зміцненню правової держави, що є важливими аспектами подальшого європейського інтеграційного процесу для України [5, с. 90].

Зовнішня політика виступає як ключовий інструмент співпраці між Україною та Європейським Союзом на міжнародній арені. Обидві сторони мають спільні інтереси у підтримці міжнародної безпеки, стабільності та розвитку. Шляхом спільних зусиль у вирішенні глобальних проблем, таких як кліматичні зміни, міграція та боротьба з тероризмом, Україна та Європейський Союз можуть підтвердити своє партнерство та спільне бажання сприяти мирному та стабільному розвитку світу.

Підписання та ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом в 2014 році є ключовим прикладом співпраці, що базується на політичних принципах [6, с. 56].

Україна активно здійснює реформи, спрямовані на гармонізацію своїх законів із законодавством Європейського Союзу. Це включає реформу правосуддя, боротьбу з корупцією, удосконалення податкової системи та зміцнення прав громадян. Ці зусилля є прикладом впровадження принципу верховенства права. Україна та Європейський Союз співпрацюють у вирішенні глобальних проблем, таких як кліматичні зміни та боротьба з тероризмом. Вони активно взаємодіють у рамках міжнародних організацій та ініціатив, щоб забезпечити стабільність та безпеку в регіоні та за його межами.

Також вони розвивають тісні економічні відносини через збільшення обсягів торгівлі та інвестицій. Україна здійснює реформи своєї економіки та стандартизує свої правила з тими, які встановлені в ЄС, що сприяє взаємовигідній співпраці та розвитку обох сторін [7, с. 34].

Отже, в сучасних умовах політичні принципи, верховенство права та зовнішня політика виступають як ключові складові для поглиблення відносин між Україною та Європейським Союзом. Спільність цінностей та цілей робить цю співпрацю не лише актуальною, але й необхідною для забезпечення мирного, стабільного та процвітаючого майбутнього для обох сторін. Політичні принципи, верховенство права та зовнішня політика становлять невід'ємну основу для поглиблення відносин між Україною та Європейським Союзом, що сприяє зміцненню стабільності, безпеки та процвітання у регіоні та за його межами.

Україна та Європейський Союз діляться спільними цінностями демократії, прав людини та правової держави, які виступають основою для розвитку їхніх відносин. Співпраця на основі цих принципів є важливою для забезпечення мирного, стабільного та процвітаючого розвитку обох сторін.

Рішення Європейської комісії та Європейської ради щодо України відображає важливий етап у відносинах між Європейським Союзом та Україною. Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС відкриває двері для глибшого співробітництва та інтеграції з Європейським Союзом.

Це процес містить 3 етапи:

1. Рекомендація Європейської комісії (17 червня 2022 року). Європейська комісія, яка є виконавчим органом Європейського Союзу, рекомендувала надати Україні офіційний статус кандидата на вступ до ЄС. Це свідчить про визнання певних досягнень та зусиль України в напрямі гармонізації законодавства та стандартів з європейськими.

2. Прийняття рішення Європейською радою (23 червня 2022 року). Європейська рада, яка складається з глав держав або урядів країн-членів ЄС, підтримала рекомендацію Європейської комісії і надала Україні статус кандидата на вступ до ЄС. Це був важливий крок, оскільки це офіційно підтвердило відкриття перспективи членства України у Європейському Союзі.

3. Початок переговорів (14 грудня 2023 року). Європейська рада вирішила розпочати переговори щодо вступу України до ЄС. Цей етап включає у себе детальне обговорення різних аспектів і умов, які пов'язані з потенційним членством України у Європейському Союзі. Переговори можуть включати різні питання, такі як економічна інтеграція, політичні реформи, права людини, безпека, та інші.

Україна отримала офіційний статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, що свідчить про визнання ЄС досягнень України у впровадженні реформ, гармонізації законодавства та зміцненні демократії.

Після отримання статусу кандидата Україна розпочала переговори з ЄС щодо можливого майбутнього членства. Цей процес включає в себе обговорення різних аспектів, таких як економічна інтеграція, права людини, безпека та інші.

Європейський Союз надає значну фінансову підтримку Україні через різноманітні програми та ініціативи, спрямовані на розвиток інфраструктури, підтримку громадянського суспільства, реформу судової системи та інше.

Список використаних джерел

1. Гнатюк М. М. Відносини з Європейським Союзом та процес європейської інтеграції України [Текст] : навч. посіб. М. М. Гнатюк, Я. Й. Малик, Л. Л. Пропопенко. К. : Міленіум, 2019. С. 12.
2. Основні напрямки зовнішньої політики України. України від 02.07.1993 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3360_12.
3. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002 – 2011 роки послання Президента України до Верховної Ради України (травень 2002 р.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-02>
4. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 16 червня 1994 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012.
5. Integration Theory. Wolfgang Filter, K. Weber: “Chapman & Hall”, 1997. 296 с
6. Ever Looser Union? Frank Schimmelfennig, Thomas Winzen: “Oxford University Press”, 2020. 248 с.
7. Uniting Of Europe Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957. Ernst Haas: “University of Notre Dame Press”, 2020. 592 с.

Андрій СТАНІСЛАВОВ,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Ярослав ФОКІН,
кандидат юридичних наук,
Державний податковий університет

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Міжнародні договори відіграють ключову роль у процесі інтеграції України до Європейського Союзу. Вони слугують юридичною основою для співпраці між Україною та ЄС, а також визначають зобов'язання та права обох сторін.

Європейська інтеграція є стратегічним зовнішньополітичним пріоритетом України з моменту здобуття незалежності у 1991 році. Ключову роль у цьому процесі відіграють міжнародні договори, які закладають юридичні підвалини співпраці між Україною та Європейським Союзом (ЄС), визначаючи спільні цінності, принципи та зобов'язання сторін. Як зазначає В.І. Муравйов, правове регулювання відносин України з ЄС здійснюється комплексом міжнародних договорів, які створюють специфічний міжнародно-правовий режим їхніх взаємовідносин [5, с. 24].

Основні міжнародні договори у сфері євроінтеграції України:

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994 р.);
2. Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2014 р.);
3. Угода про поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі (2014 р.).

Правова основа євроінтеграції. Угода про партнерство і співробітництво, яка набула чинності у 1998 році, заклала фундамент для розвитку відносин між Україною та ЄС. Вона встановила принципи

політичного діалогу, сприяння торгівлі та інвестиціям, а також співробітництва у різних сферах, зокрема економічній, фінансовій, науковій та культурній [1]. Однак, як зазначає Р.А. Петров, ця Угода мала обмежений характер і не передбачала перспективи членства України в ЄС [4, с. 32].

Наступним кроком у поглибленні інтеграційних процесів стала Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка була підписана у 2014 році та набула чинності у 2017 році [2]. Ця Угода охоплює широкий спектр питань політичної асоціації та економічної інтеграції, передбачає поступове входження України до внутрішнього ринку ЄС та імплементацію *acquis communautaire* (правової системи ЄС) у національне законодавство. Як зазначає І.В. Яковюк, імплементація *acquis communautaire* є одним із найважливіших зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію [6, с. 56].

Важливою складовою Угоди про асоціацію є Угода про поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі [3], яка регулює торговельно-економічні відносини між Україною та ЄС, забезпечуючи лібералізацію руху товарів, послуг та капіталів. Ця Угода створює сприятливі умови для залучення інвестицій, стимулювання торгівлі та зміцнення економічних зв'язків між сторонами.

Виклики та перешкоди на шляху євроінтеграції:

1. Складність імплементації *acquis communautaire* у національне законодавство та забезпечення ефективного виконання прийнятих норм. Як зазначають експерти, імплементація *acquis* є тривалим і ресурсномістким процесом, який вимагає значних зусиль з боку держави [6, с. 112].

2. Необхідність проведення комплексних реформ у різних сферах (судова, антикорупційна, економічна тощо). Відповідно до Угоди про асоціацію, Україна взяла на себе зобов'язання провести структурні реформи з метою наближення до стандартів ЄС [2, ст. 6].

3. Вплив російської агресії на процес євроінтеграції. Збройний конфлікт на сході України та анексія Криму Російською Федерацією створюють значні перешкоди для реалізації євроінтеграційних прагнень

України, зокрема через руйнування інфраструктури та негативний вплив на економіку.

4. Потенційні розбіжності у поглядах держав-членів ЄС щодо перспектив членства України. Деякі країни ЄС можуть мати власні геополітичні інтереси, які можуть впливати на процес розширення ЄС та на підтримку України [7, с. 172].

5. Росія активно протидіє євроатлантичній інтеграції України, використовуючи політичний, військовий та економічний тиск. Як зазначає В.К. Забігайло, російська агресія спрямована на дестабілізацію ситуації в Україні та підживлення її євроінтеграційних прагнень [7, с. 188].

Перспективи євроінтеграції України. Незважаючи на численні виклики та перешкоди, Україна має значні ресурси та потенціал для успішної євроінтеграції. Для досягнення цієї мети необхідно:

1. Забезпечити ефективну імплементацію положень Угоди про асоціацію та інших міжнародних договорів з ЄС. Це вимагає комплексної адаптації національного законодавства та практики до стандартів ЄС [6, с. 145].

2. Продовжувати реформування державних інституцій відповідно до європейських стандартів. Особливу увагу слід приділити реформам у сферах судочинства, боротьби з корупцією та забезпечення верховенства права [5, с. 174].

3. Відновлювати інфраструктуру та економіку, постраждалі від російської агресії. Це потребуватиме значних інвестицій та міжнародної допомоги.

4. Посилювати співпрацю з ЄС на усіх рівнях та залучати підтримку держав-членів. Як зазначає Р.А. Петров, ефективна реалізація Угоди про асоціацію потребує тісної взаємодії між Україною та інституціями ЄС, а також політичної підтримки з боку провідних держав-членів [4, с. 128].

5. Активно протидіяти російському тиску на євроінтеграційний курс України. Це передбачає консолідацію зусиль на міжнародній арені,

посилення санкцій проти Росії та зміцнення обороноздатності України [7, с. 205].

Підвищувати обізнаність громадськості щодо переваг європейської інтеграції та залучати широкі верстви населення до процесу реформ. Як зазначають експерти, підтримка євроінтеграційних прагнень на суспільному рівні є важливим чинником успіху [5, с. 89].

Важливі етапи євроінтеграції України у 2022-2023 роках:

1. 17 червня 2022 року Україна подала заявку на вступ до Європейського Союзу.

2. 23 червня 2022 року - Європейська Рада надала Україні статус кандидата на вступ до ЄС згідно з висновками Європейської Комісії про надання Україні статусу кандидата [8]. Це стало важливим політичним сигналом підтримки євроінтеграційних прагнень України на тлі триваючої російської агресії.

3. 4 грудня 2023 року - відбулося формальне відкриття переговорів про вступ України до ЄС після виконання необхідних вимог щодо реалізації реформ у ключових сферах [9]. Це рішення стало результатом активної імплементації Україною положень Угоди про асоціацію та адаптації національного законодавства до стандартів ЄС.

Процес вступу України до ЄС прискорився на тлі російського вторгнення та продемонстрованої Україною відданості європейським цінностям та принципам. Водночас, подальша інтеграція вимагатиме від України проведення системних реформ, боротьби з корупцією та зміцнення демократичних інституцій відповідно до вимог ЄС.

Отже, міжнародні договори відіграють ключову роль у процесі інтеграції України до Європейського Союзу, визначаючи юридичні рамки співпраці та зобов'язання сторін. Угода про асоціацію та Угода про поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі є основними документами, що регулюють відносини між Україною та ЄС на сучасному етапі. Проте, для досягнення мети повноправного членства в ЄС, Україна має подолати

численні виклики та перешкоди, зокрема, пов'язані з імплементацією *acquis*, проведенням реформ, протидією російській агресії та налагодженням тісної співпраці з державами-членами ЄС. Рішуча реалізація євроінтеграційного курсу потребує скоординованих зусиль влади, суспільства та міжнародної підтримки.

Список використаних джерел

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012
2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
3. Угода про поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі (2014). URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf
4. Петров Р. А. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: інструмент європейської інтеграції України. Київ: ВАІТЕ, 2017. 196 с.
5. Муравйов В. І. Правові засади відносин України з Європейським Союзом: сучасний стан та перспективи. Харків: Право, 2021. 352 с.
6. Яковюк І. В. Імплементація *acquis communautaire* в правову систему України: виклики та перспективи. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 408 с.
7. Забігайло В. К. Правові аспекти відносин України з Європейським Союзом: реалії та виклики. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. 296 с.

Віталіна ЧЕРНЕЦЬ,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Катерина ЛІСОВА,
кандидат історичних наук, доцент,
Державний податковий університет

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ЗДОБУТКИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Інтеграція України до ЄС – це цілий історичний момент, який визначає майбутнє країни. Отримання статусу кандидата на членство відкриває нові можливості для економічного розвитку, демократизації та безпеки України. Актуальність теми підкреслюється й глобальним контекстом – війною в Україні та геополітичними зрушеннями. Процес інтеграції динамічно розвивається, тому потреба в актуальній та неупередженій інформації залишається високою.

Оцінити поточний стан євроінтеграційного процесу України, визначити ключові виклики, з якими стикається Україна на шляху до членства в ЄС, оцінити перспективи членства України в ЄС та здобутки.

Здобутки України на шляху інтеграції до ЄС вже достатньо вагомі. Україна набула офіційний статус кандидата: 23 червня 2022 року Україна отримала історичний статус кандидата на членство в ЄС. Це стало визнанням євроінтеграційних прагнень та стійкості країни перед російською агресією. Цей крок став кульмінацією багаторічних зусиль України зближення з Євросоюзом та приведення своїх політичних, економічних та соціальних стандартів у відповідність до європейських норм. [1; с.41]

Крім того, з 2017 року діє Угода про асоціацію, яка принесла Україні значні економічні та політичні переваги:

- Зростання торгівлі: Угода про асоціацію призвела до значного зростання торгівлі між Україною та ЄС. Це сприяло створенню нових

робочих місць, стимулювало економічне зростання та підвищило добробут українців;

- Стимулювання реформ: Угода про асоціацію стала потужним стимулом для проведення реформ в Україні. Уряд України вжив низку заходів для приведення своїх законодавства, інституцій та практики у відповідність до європейських стандартів. Ці реформи покращили інвестиційний клімат, підвищили прозорість та верховенство права, а також зміцнили демократичні інституції в країні;
- Полегшений доступ до європейських ринків та фінансування: Угода про асоціацію полегшила українським компаніям доступ до європейського ринку, одного з найбільших та найдинамічніших у світі. Це відкрило нові можливості для українського експорту та сприяло залученню іноземних інвестицій в українську економіку.[1; с.42]

Варто зауважити, що Україна продемонструвала суттєвий прогрес у виконанні зобов'язань Угоди про асоціацію, зокрема:

- Україна вжила низку заходів для зміцнення верховенства права, боротьби з корупцією та забезпечення незалежності судової системи;
- держава взяла на себе зобов'язання щодо захисту довкілля та впровадження принципів сталого розвитку;
- країна прагне забезпечити дотримання прав людини та основоположних свобод для всіх своїх громадян. Країна вживає заходів для боротьби з дискримінацією, захисту прав меншин та забезпечення рівного доступу до правосуддя.[1; с.42]

Боротьба з корупцією залишається одним із головних пріоритетів для України. Уряд вжив низку заходів для посилення антикорупційних інституцій, покращення прозорості та підзвітності влади та притягнення до відповідальності корумпованих чиновників.

Виклики на шляху інтеграції України до ЄС є суттєвими, але не непереборними. Війна з Росією безперечно є головним викликом. Вона

призвела до значних людських втрат, економічних втрат та ускладнення процесу реформ. [2; с.16]

Окрім війни, Україна стикається з низкою інших викликів:

- Необхідність проведення масштабних реформ;
- Відповідність європейським стандартам;
- Здобуття підтримки всіх країн-членів ЄС;
- Внутрішньополітична нестабільність;
- Економічні труднощі;
- Соціальні проблеми;

Незважаючи на ці виклики, Україна вже продемонструвала значну рішучість та здатність до реформ. Країна отримала статус кандидата на членство в ЄС, що свідчить про визнання її євроінтеграційних прагнень та прогресу.[2; с.17]

Перспективи України на шляху інтеграції до ЄС є досить очевидними:

- Єдиний ринок ЄС - це відкриє нові можливості для українського експорту, стимулюватиме економічне зростання та призведе до створення нових робочих місць;
- Фінансова допомога - Україна отримає доступ до значних коштів ЄС, які можна буде використовувати для інвестування в інфраструктуру, освіту, науку та інші пріоритетні сфери;
- Підтримка реформ - ЄС продовжить надавати Україні політичну та технічну підтримку у впровадженні реформ та підготовці до членства;
- Безпека - членство в ЄС зміцнить безпеку України та забезпечить їй більшу стійкість перед зовнішніми загрозами;
- Демократія та верховенство права - членство в ЄС сприятиме зміцненню демократії та верховенства права в Україні.[3; с.44]

Отже, шлях інтеграції до ЄС буде складним і потребуватиме значних зусиль з боку України. Загалом, членство в ЄС може стати потужним стимулом для розвитку України та покращити добробут її громадян. Важливо

зазначити, що процес інтеграції до ЄС є динамічним і постійно розвивається. Ситуація в Україні та ЄС може змінюватися, що може впливати на терміни та умови членства.

Список використаних джерел

1. Зіньковський С. В. Перспективи інтеграції України до Євросоюзу на сучасному етапі розвитку// Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 5. С. 40-43
2. Федоришина О.О. Проблеми інтеграції України до Європейського Союзу// електронний журнал «Ефективна економіка». 2012. С. 15-18.
3. Охріменко Я. Вільна торгівля між Україною та ЄС: перспективи та виклики. Київ, 2023. С. 44-46.

Ольга ЮТОВЕЦЬ,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Олена ЧЕРНЕЦЬКА,
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ДО ЗМІЦНЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ ТА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УКРАЇНІ

Після проголошення незалежності одним із головних чинників захисту національних інтересів України стали її роль і місце в системі міжнародних відносин, як провідної європейської держави та важливого суб'єкта міжнародної безпеки. Тому стратегічним пріоритетом зовнішньої політики України стала європейська інтеграція.

Процес європейської інтеграції та вступ України до Європейського Союзу є основним інструментом реалізації національних інтересів, побудови правової та демократичної держави, зміцнення існуючого громадянського суспільства та впровадження нових механізмів членства в Європейському Союзі. Вступ України до ЄС забезпечить подальше зміцнення позиції

України на міжнародній арені та нові механізми функціонування громадянського суспільства.

Тому, вищим політичним керівництвом України підтверджено відданість європейським демократичним цінностям, правам людини, та верховенству права. Ідея європейської інтеграції підтримується більшістю громадян України та впливовими політичними силами у державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питання реалізації стратегічного курсу України на європейську інтеграцію досліджують вітчизняні вчені: В.Кравченко, Т.Мотренко, М.Білоусов, А.Ткаченко, А.Філіпенко, О.Чалий та багато інших. Водночас, аналіз сучасного стану євроінтеграційного процесу засвідчив необхідність наукового пошуку шляхів вирішення зовнішньополітичних проблем та розвитку зовнішньополітичної діяльності України[1].

Демократія як суспільне явище розвивалася протягом століть, історично набувала різних типів і форм, особливостей її прояву. Теорія демократії свідчить, що,

набуваючи різних форм, вона завжди залишається одним з методів організації і здійснення влади, зняряддям певних суспільних сил для проведення політики. Сьогодні демократія адаптується до нових викликів, що стоять перед людством. Найповнішого розвитку вона набуває у процесі побудови громадянського суспільства та правової держави. Демократія вимагає, щоб влада повністю належала народові. Що здійснюється безпосередньо шляхом прямої участі у вирішенні державних або суспільних проблем (різного роду референдуми, збори, демонстрації, мітинги, народні ініціативи) або через обраних представників у представницькі органи влади або органи місцевого самоврядування.

Основи демократії, її головні інститути, умови її утвердження і функціонування визначаються, як правило, в Основних Законах держави. У ст. 1 Конституції України проголошено, що вона є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою.

Верховенство права здебільшого розуміється як принцип, що передбачає панування права у життєдіяльності громадянського суспільства і функціонуванні правової держави[2].

Принцип верховенства права є основоположним для правової системи України, він насамперед означає, що:

1) не держава створює закони, а навпаки, право є основою організації і життєдіяльності держави в особі її органів і посадових осіб інших організацій;

2) не держава надає права і свободи людині, а народ створює право щоб насамперед обмежити ним державну владу;

3) розмежовується право і закон та утверджується верховенство права щодо закону;

4) право і держава розглядаються як самодостатні і відносно незалежні соціальні явища, які мають власну історію, закономірності існування та функціонування;

5) визнаються джерелами права політика, економіка, звичаї, традиції, релігія, договори, етика, естетика, наукова доктрина, суспільні інтереси та відносини, психологія, наступність, запозичення, а джерелами законів, виключно лише нормативні звичаї, нормативні договори, нормативно-правові акти, судові та адміністративні прецеденти.

Таким чином, європейська інтеграція України - це розвиток політичних, економічних, культурних та інших відносин України з Європейським Союзом, який є її стратегічною зовнішньою функцією і який має зумовити набуття Україною повноправного членства в цій міжнародній організації.

З метою розширення формату співпраці між Україною та Європейським Союзом, 14 червня 1994 р. у Люксембурзі була підписана, а 1 березня 1998 р. набула чинності після ратифікації усіма державами – членами ЄС Угода про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС [4]. Зазначеною Угодою було започатковано партнерство між Європейським

Союзом і його державами-членами, з одного боку, та Україною – з іншого. У положеннях стратегічного документу визначено такі цілі стратегічного партнерства між сторонами, а саме:

- налагодження політичного діалогу та сприяння розвитку тісних політичних відносин між Україною та ЄС;
- сприяти розвитку торгівлі, інвестицій та гармонізації економічних відносин між країнами та сприяти їх сталому розвитку;
- закласти основи для взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, громадянського, науково-технічного та культурного співробітництва,

З метою консолідації зусиль органів державної влади України з питань євроінтеграції, щодо створення передумов необхідних для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі, Указом Президента України від 11 червня 1998 р була затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу [5].

У Стратегії зазначено, що: “Національні інтереси України потребують утвердження України як впливової європейської держави, повноправного члена ЄС. У зв’язку з цим необхідно чітко та всебічно визначити зовнішньополітичну стратегію щодо інтеграції України до європейського політичного, економічного та правового простору”. Стратегією інтеграції України до ЄС визначено комплекс стратегічних завдань, у політичній, економічній, правовій та безпековій сферах, що мають бути реалізовані компетентними органами державної влади України до 2007 року для створення передумов для набуття Україною повноправного членства у Європейському Союзі. Керівництвом України було визначено пріоритетність виконанням органами державної влади у свої діяльності зазначених завдань. Від їх успішної реалізації залежатиме економічний прогрес та політична стабільність в Україні у короткостроковій перспективі[1].

Підсумовуючи, слід зазначити, що процес європейської інтеграції є одним із стратегічних пріоритетів української зовнішньої політики з

моменту здобуття Україною незалежності. Європейська інтеграція сьогодні є запорукою зміцнення міжнародних позицій України, набуття додаткових гарантій забезпечення територіальної цілісності, суверенітету та національно-культурного відродження країни. Аналіз сучасного стану євроінтеграційних процесів свідчить про необхідність наукового пошуку шляхів вирішення зовнішньополітичних проблем та вдосконалення зовнішньополітичної діяльності України. Нам необхідно системно, комплексно і послідовно реформувати вітчизняні суспільство і державу. Адже лише такий підхід забезпечить успіх.

Список використаних джерел

1. Батаренко А. О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. 2014, № 1.

2. Еволюція і розвиток громадянського суспільства в Україні та євроінтеграційні процеси : наук. розробка / [Н. Ф. Бенюх, А. Й. Яскевич, І. В. Рейтерович та ін.] ; за заг. ред. С. О. Телешуна. К. : НАДУ, 2010.

3. Угода про асоціацію між Україною і Європейським Союзом. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?test=4/UMfPEGznhaP1.ZixKBnfzHI4s.s80msh8Ie6#Text

4. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року. URL:

http://leksika.com.ua/19390514/legal/ugoda_pro_partnerstvo_i_spivrobitnitstvo_mizh_ukrayinoyu_i_yevropeyskimi_spivtovaristvami_ta_yih_derzhavam

5. Указ Президента України від 11 червня 1998 року № 615 “Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу”. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/194869_518505

Антон ЮЩЕНКО,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет
Науковий керівник:
Ярослав ФОКІН,
кандидат юридичних наук,
Державний податковий університет

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Запровадження європейських стандартів у законодавство України стає однією з ключових стратегічних мет в українській політиці. Процес гармонізації законодавства України з правовими нормами Європейського Союзу (ЄС) набуває особливого значення як для самої України, так і для співробітництва з країнами ЄС. Ця тенденція має велике значення для розвитку українського суспільства, економіки та політичної системи.

Сьогодні Україна стоїть перед завданням активізувати свій європейський курс, зокрема, шляхом гармонізації законодавства. Цей процес включає адаптацію українського законодавства до стандартів ЄС з питань торгівлі, прав людини, екології, енергетики, безпеки харчових продуктів та багатьох інших сфер. Активна гармонізація законодавства сприяє встановленню прозорих правил гри для бізнесу, підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на міжнародних ринках, а також сприяє зближенню українського суспільства з європейськими стандартами та цінностями [1, с. 150].

Гармонізація законодавства - це процес узгодження національного законодавства країни з правовими нормами та стандартами Європейського Союзу. Його метою є створення єдиного правового простору, сприятливого для ефективної співпраці між Україною та ЄС, а також забезпечення відповідності українських законів європейським нормам [2, с. 15].

Гармонізація законодавства має на меті створення спільного правового простору між Україною та Європейським Союзом, що сприяє

співробітництву, взаємному розвитку та зближенню стандартів та норм у законодавстві. Цей процес може включати прийняття нових законів та нормативних актів, внесення змін до існуючого законодавства, а також упорядкування і стандартизацію практики застосування законів.

Також вона сприяє покращенню умов для економічного розвитку, підвищенню рівня життя населення, зміцненню правової держави та сприяє впровадженню європейських стандартів в українському суспільстві.

Гармонізація законодавства є багатоплановим і складним процесом, який передбачає впровадження змін у всіх сферах законодавства для відповідності європейським стандартам та вимогам. Ми виділили важливі 4 особливості цього процесу.

По-перше, гармонізація охоплює різноманітні аспекти життя суспільства, такі як економіка, торгівля, права людини, охорона здоров'я, енергетика, екологія та інші. Це вимагає внесення змін до багатьох законів та нормативних актів.

По-друге, гармонізація відбувається поетапно і включає в себе послідовне впровадження законодавчих змін, що дозволяє уникнути раптових змін і сприяє стабільності у законотворчому процесі [3, с. 176].

По-третє, для забезпечення ефективної гармонізації необхідні внутрішні реформи у системі законотворення, правопорядку та адміністративних процедурах. Це включає в себе модернізацію законодавства, зміцнення правової системи та удосконалення механізмів правозастосування.

По-четверте, процес гармонізації базується на активній співпраці між українськими та європейськими інституціями, а також на відкритому діалозі з громадськістю та зацікавленими сторонами. Це сприяє виробленню консенсусу та прийняттю оптимальних рішень.

По-п'яте, гармонізація сприяє підвищенню якості українського законодавства шляхом впровадження сучасних стандартів та найкращих

практик ЄС. Це дозволяє забезпечити ефективне функціонування правової системи та захист прав громадян.

Гармонізація законодавства України та Європейського Союзу виявляється не лише важливим етапом в інтеграційному процесі України з Європейським Союзом, але й стратегічним напрямком для модернізації країни. Основні особливості цього процесу включають широкий спектр сфер, які охоплюються гармонізацією, поступовий підхід до впровадження змін, потребу внутрішніх реформ у сфері законотворення та правозастосування, активну співпрацю з ЄС та відкритий діалог з громадськістю.

Важливим результатом цього процесу є підвищення якості українського законодавства та зближення його з європейськими стандартами. Цей процес сприяє зміцненню правової держави, розвитку економіки та підвищенню рівня життя громадян. Впровадження гармонізації вимагає великих зусиль та координації всіх зацікавлених сторін, але його успішне завершення відкриває Україні нові можливості для розвитку та співпраці з країнами Європейського Союзу [4, с. 16].

Гармонізація законодавства України та Європейського Союзу є процесом, який відображає не лише стратегічну спрямованість України на зближення з Європою, але й бажання впроваджувати власність європейських стандартів та цінностей. Цей процес відбувається в контексті широкого спектру викликів та можливостей, що відкриваються для України, зокрема, підвищення конкурентоспроможності, стимулювання економічного розвитку, покращення стандартів життя та зміцнення демократичних інститутів.

Важливо також зазначити, що гармонізація законодавства є двостороннім процесом, який потребує зусиль як з боку українських владних структур, так і з боку Європейського Союзу. Це вимагає ефективної координації, взаємопорозуміння та гнучкості в управлінні та виконанні рішень.

Законодавство ЄС передбачає створення спеціального консультативного комітету з питань переробки опроміненого ядерного

палива. Членами Консультативного комітету є експерти з органів державної влади та компаній, що займаються різними питаннями, пов'язаними з переробкою. Створення таких комітетів покладено на Комісію, яка призначає трьох членів, а інші три члени обираються урядами держав-членів Ради. Комісія також має можливість звертатися за експертними порадами до національних та інституційних експертів поза межами Ради. Всі вищезазначені питання регулюються Рішенням Ради про створення Спеціального консультативного комітету з переробки опроміненого ядерного палива [5].

В Україні ці питання регулюються Законом "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" [6]. Цей закон є основоположним документом. Зокрема, його положення відповідають стандартам ЄС.

Наприклад, Закон встановлює пріоритет безпеки людини та навколишнього природного середовища, права та обов'язки громадян у сфері використання ядерної енергії, регулювання діяльності, пов'язаної з використанням ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання, створення правової основи для виконання міжнародних зобов'язань України у сфері використання ядерної енергії.

Закон України "Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання" встановлює засади діяльності фізичних та юридичних осіб щодо захисту інтересів національної безпеки, запобігання актам ядерного тероризму, розкраданню та іншому незаконному вилученню ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання, їх обмеження та посилення режиму національної безпеки.

Посилення режиму національної безпеки України для забезпечення вільного переміщення ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, джерел іонізуючого випромінювання, зброї, боєприпасів, спирту та інших речовин, предметів і матеріалів, які можуть спричинити пошкодження, вибухи та пожежі на ядерних установках, об'єктах, призначених для поводження з

радіоактивними відходами, транспортних засобах та в санітарно-захисних зонах збройних сил. Місця, що перебувають під озброєною охороною.

На нашу думку, вищезазначені положення мають бути доповнені положеннями про обов'язок своєчасного інформування про негативні наслідки аварій, як це передбачено Директивою 2003/122/ЄС.

Науковий аналіз змісту терміну "гармонізація" свідчить не лише про індивідуально обраний Україною шлях до Європейського Союзу, а й про односторонній процес наближення українського законодавства до європейських стандартів. На думку автора, питання радіаційного забруднення в Україні є добре врегульованим.

Отже, гармонізація законодавства України та Європейського Союзу є не лише технічним процесом, але й стратегічним кроком на шляху до реформ та модернізації. Цей процес відкриває нові перспективи для розвитку України та поглиблення співпраці з країнами ЄС, що робить його надзвичайно важливим для подальшого розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Гнатовський М. М. Європейський правовий простір. Концепція та сучасні проблеми. К. : Проміні, 2017. 224 с.
2. Гнатовський М. М. Становлення та тенденції розвитку європейського правового простору: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2018. 22 с.
3. Трихліб К. О. Гармонізація законодавства України і законодавства ЄС: наближення загальноправової термінології : монографія. Х. : Право, 2019. 224 с.
4. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. К., 2015. 32 с.
5. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку, Закон України // Відомості Верховної Ради Україн. - 1995. - № 12. - Ст. 81,

6. Про довільну діяльність у сфері використання ядерної енергії: Закон України // Відомості Верховної Ради України, - 2000. - № 9. - Ст 68

7. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 27. - С. 198.

8. Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 1. - Ст. 1.

Науково-практичне видання

Матеріали подаються в авторській редакції.

Матеріали круглого столу

**«Україна на шляху інтеграції до Європейського Союзу:
здобутки, виклики та перспективи»**

9 травня 2024 р.